Ազգ

AZG armenian newspaper

Սեպտեմբեր 26 1992 Շաբաթ

օրաթերթ
Բ տարի, թիվ 96 (188)
գինը 2 ռ.

Երեւան 375010
Հանրապետության 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, ֆաքս 562941, տելեքս 243266 CPIRI SU

Ստեփանակերտի հրետակոծումը զինադադարի նախօրեին

Ինչպես հայտնի դարձավ «Սնարք» գործակալությանը, սեպտեմբերի 15-ին, Մոսկվայի ժամանակով մոտ ժ. 10-ին Ստեփանակերտը ենթարկվել է ուժգին հրետակոծման: «Գրադ» եւ «Ուրագան» հրթիռային կայանքներից քաղաքի վրա արձակվել է մոտ 40 արկ: Նախնական տվյալներով, խաղաղ բնակչության շրջանում կան զոհեր եւ վիրավորներ:

Այս կապակցությամբ հրեկ հեսմիջօրեին Եվրոպայում լրատու աղբյուրները այլ լուրեր տարածեցին, ըստ որոնց առավոտյան Ստեփանակերտը ռմբակոծվել է օդից եւ ցամաքից եւ կան հարյուրավոր զոհեր: Սակայն, Ստեփանակերտի աղբյուրների համաձայն, քաղաքը ռմբակոծվել միայն «Գրադ» եւ «Ուրագան» կայանքներով: ■

ԴԴ վարչապետն ընդունեց Թոմ Փրայսին եւ Սյուզան Օլդգին

Սեպտեմբերի 25-ին վարչապետ Խոսրով Հարությունյանն ընդունեց Հայաստանի Հանրապետությունում ԱՄՆ-ի ժամանակավոր հավատարմատար Թոմ Փրայսին եւ ԱՄՆ-ի միջազգային զարգացման գործակալության Հայաստանի ներկայացուցիչ Սյուզան Օլդգին:

ՀՀ կառավարության լրատվական ծառայության ղեկավար Վլադիմիր Մանոյանի հաղորդման համաձայն, զրույցի ընթացքում քննարկվել են Հայաստանում հիշյալ գործակալության աշխատանքների կազմակերպմանը, համագործակցության առաջնահերթ խնդիրների ուղղությունների սահմանմանն առնչվող հարցեր:

Խոսրով Հարությունյանը շեշտելով տնտեսական բարեփոխումների իրականացման համար անհրաժեշտ բանկային եւ ֆինանսական քաղաքակիրթ կառույցների առկայության կարեւորությունը, իբրեւ համագործակցության առաջնահերթ ոլորտ առանձնացրել է հիշյալ համակարգը այն միջազգային ստանդարտներին համապատասխանեցնելու առումով:

Իբրեւ համագործակցության այլ ոլորտներ նշվել են փոքր բիզնեսը, շինարարական արդյունաբերությունը, գյուղատնտեսությունը:

Առաջնությունը տալով ներկայումս հանրապետության համար կենսականորեն խիստ անհրաժեշտ ինքնավերարտադրող տնտեսական կառույցների ձեւավորմանը, վարչապետը կարեւորել է նաեւ մյուս բնագավառները, մասնավորապես առողջապահությունը, գիտությունը, կրթական համակարգը, որոնց զարգացումը սակայն պայմանավորված է առաջիններով:

Ընդունելությանը ներկա են եղել ՀՀ կառավարության գործերի կառավարչի տեղակալ Հայկ Քոթանյանը, արտաքին գործերի փոխնախարար Գեւորգ Ղազինյանը, պաշտոնական այլ անձինք:

Նույն օրը վարչապետ Խոսրով Հարությունյանն ընդունել է արգենտինահայ համայնքի գործիչներ, Հայ կենտրոնի փոխատենապետ Անդրանիկ Արսլանյանին եւ ճարտարապետ Վահան Բերբերյանին:

Քննարկվել են «Հայաստան» հիմնադրամի, սփյուռք-հայրենիք հարաբերությունների, Հայաստանի տնտեսական զարգացմանը արգենտինահայ գործարար մարդկանց մասնակցության հետ կապված հարցեր: ■

Ասկերանի շրջանի վրա ադրբեջանական բանակի հարձակումը ձախողվեց

Կատաղի ձախողմամբ ավարտվեց սեպտեմբերի 24-ին ադրբեջանական բանակի ստորաբաժանումների ձեռնարկած հարձակումը Ասկերանի շրջանի Նախիջեւանիկ եւ Փրջամալ գյուղերի վրա:

Սեպտեմբերի 25-ի առավոտյան Լեռնային Ղարաբաղի լրատվության եւ մամուլի պետական դեպարտամենտի ղեկավար Մարատ Պետրոսյանը «Սնարք»-ի թղթակցին հաղորդեց, որ ինքնապաշտպանության հայկական ուժերին հաջողվել է ոչ միայն զսպել հակառակորդի ճնշումը, այլեւ սեպտեմբերի 24-ի երեկոյան անցնել վճռական հակահարձակման: Արդյունքում, ադրբեջանական զինված կազմավորումները մարտի դաշտում թողել են 6 տանկ, 2 հետեւակի մարտական մեքենա, մեծ քանակությամբ հրազեն, ինչպես նաեւ 40 սպանված: Ավելին, հայկական ջոկատները լռեցրել են հակառակորդի կրակակետերը Լեռնային Ղարաբաղի հետ սահմանամերձ Աղդամի շրջանի Գյուլաբլի գյուղի մոտակայքում եւ դուրս շպրտել ադրբեջանցիներին ռազմավարական կարեւոր բարձունքներից: Ընդ որում, ինչպես տեղեկացրեց Մ. Պետրոսյանը, հայկական կողմը էական կորուստներ չի կրել:

Ինչպես հայտնում է «ԻՖ»-ը, Ասկերանի շրջանի գյուղերում հրետակոծության հետեւանքով զոհվել են 5 եւ վիրավորվել 7 խաղաղ բնակիչներ: Լեռնային Ղարաբաղի Մարտունու շրջանի Գիշի գյուղը ռմբակոծվել է ադրբեջանական ինքնաթիռներից: Այրվել է 5 բնակելի տուն, կան վիրավորներ: Ուրբաթ օրը առավոտից սկսած ադրբեջանական բանակը վերսկսել է Մարտունի շրջկենտրոնի հրետակոծումը:

Մյուս կողմից, Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության հաղորդագրության համաձայն նախորդ օրերին մարտեր էին ընթանում Ասկերանի եւ Մարտակերտի շրջաններում: Ադրբեջանական կողմից սպանվել է մեկ, վիրավորվել 10 մարդ: Ըստ նրանց, հայերից զոհվել են ավելի քան 50 մարդ, շարքից հանվել է «Գրադ» կայանքը: Ըստ նույն աղբյուրի, ադրբեջանական հրետանին իրր Լաչինի միջանցքով կասեցրել է զրահատեխնիկայի փոխադրումը Ղարաբաղ: ■

Ելցինը անձնական ուղերձ է հղում Համագործակցության երկրների ղեկավարներին Բիշքեկի հանդիպման նախօրյակին

Բիշքեկի հանդիպման նախօրեին Ռուսաստանի նախագահ Ելցինը անձնական ուղերձ է հղել ԱՊՀ երկրների ղեկավարներին: Ինչպես հայտնեց նախագահի մամուլի քարտուղար Վյաչեսլավ Կոստիկովը, նախագահը ուշադրություն է հրավիրել այն փաստին, որ ԱՊՀ ներքին ինտեգրացիոն գործընթացները զարգանում են ոչ միանշանակ եւ *«տարբեր արագություններով»*:

Այդ կապակցությամբ, նա առաջարկել է գործել *«ճկուն համակարգով»*: Բորիս Ելցինի կարծիքով, այդպիսի համակարգը *«պետք է նախատեսի ԱՊՀ յուրաքանչյուր անդամ-երկրի համագործակցելու պատրաստակամությունը»*:

«ԻՖ»-ի թղթակից Վյաչեսլավ Տերեխովին լավատեղյակ աղբյուրներից հայտնել են, թե ուղերձը բելադրված է ԱՊՀ կատարելագործման նոր հնարավորություններ գտնելու նախագահի ցանկությամբ:

Փաստաթղթի հիմքը ԱՊՀ ներսում տարբեր մակարդակների հարաբերությունների գաղափարն է, այդ թվում երկկողմանիության եւ բազմակողմանիության վրա հիմնված: Փորձագետների կարծիքով, այդ դեպքում հնարավոր կլինի տնտեսությունների ինքնիշխանության մի մասի տրամադրումը ընդհանուր կառույցներին: Նախագահի ուղերձում չի նշվում ԱՊՀ ներքին կառուցվածքի որեւէ կոնկրետ նախագիծ, այլ ընդամենը առաջարկվում է Բիշքեկում քննարկել համագործակցության ձեւերի այլընտրանքային տարբերակներ:

Փորձագետները ընդգծում են, որ Ռուսաստանի ղեկավարի ուղերձը չի բացառում արդեն ստորագրված փաստաթղթերի դրույթները: ■

Նամակ Ռուսաստանի պաշտպանության նախարարին

Սեպտեմբերի 25-ին ԼՂՀ Գ.Խ. ինքնապաշտպանության հանձնաժողովի նախագահ Սերժ Սարգսյանը նամակ է ուղարկել Ռուսաստանի Դաշնության պաշտպանության նախարար Պավել Գրաչովին: Ուղերձում ասվում է, որ ԼՂՀ ինքնապաշտպանության ուժերին կրակը դադարեցնելու հրաման կտրվի, եթե Ադրբեջանից պաշտոնական հաստատում ստացվի ադրբեջանական ուժերին տրված նման հրամանի մասին: Նամակում միաժամանակ նշվել է, որ Սոչիում կնքված պայմանագիրը սեպտեմբերի 26-ի ժամը 00.00-ից սկսվելիք հրադադարի մասին համապատասխանում է Լեռնային Ղարաբաղի ղեկավարության սկզբունքներին: ■

Հելմուտ Քոլը առաջիկա շաբաթները «ճակատագրական» է որակում Եվրոպայի համար

Գերմանիայի կանցլեր Հելմուտ Կոլը երեկ հայտարարեց, թե առաջիկա մի քանի շաբաթները ճակատագրական կլինեն ողջ Եվրոպայի համար, երբ օրակարգում դրված է կարեւորագույն հարց՝ Մաաստրիխտի ուխտը, որը ծգտում է ֆինանսատնտեսական միություն ստեղծել եվրոպական 12 երկրներում: «Ապագա սերունդների բախտը կախված կլինի այն բանից, թե մենք այսօր ինչպես ենք վերաբերում այդ միությանը, որ հետագա սերունդներին կփրկի պատերազմի եւ այլ փորձանքների վտանգից», ասաց նա: Քոլը պահանջեց նաեւ վերանայել եվրոպայում դրամանիշերի փոխարկելիության համակարգը մինչեւ Մաաստրիխտի ուխտի կիրառումը, երբ մայրցամաքում շրջանառության մեջ կդրվի միասնական արժութային համակարգ: Մյուս կողմից, Դանիան, որ 2 ամիս առաջ «ոչ» էր պատասխանել Մաաստրիխտին, որոշեց առաջիկա տարում նոր հանրաքվե անցկացնել նույն հարցով: ■

Ռուսաստանը 3 սուզանավ է վաճառել Իրանին

Պատասխանելով վերջերս Իրանին զինելու մեղադրանքներին, Ռուսաստանի արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրեւը հաստատեց, թե իր երկիրն Իրանին է վաճառել ոչ միջուկային 3 սուզանավ 750 միլիոն դոլլար ընդհանուր արժեքով, որն այնքան անհրաժեշտ է, ինչպես ասաց նա, Ռուսաստանի տնտեսական բարեփոխումների համար: Կոզիրեւի կարծիքով, այդ սուզանավերը կարող են ամրապնդել կայունությունը Պարսից ծոցի շրջանում: Վերջին պահին Ռուսաստանի արտգործնախարարությունից հայտնեցին, թե սուզանավերի վաճառքը ազդեծ կհետաձգվի, վճարման ծեւի շուրջ ծագած որոշ դժվարությունների պատճառով: Սուզանավի վաճառքի լուրը ընդվզում էր առաջացրել Մ. Նահանգներում եւ արաբական մի շարք երկրներում: ■

Արխազիայում հրադադարի պայմանավորվածությունը չի պահպանվում

Սուխումի կենսապահովման մի շարք կարեւոր օբյեկտներ գտնվում են աբխազական ջոկատների հսկողության տակ: Քաղաքում չի հերիքում հացը, գազը, վառելիքը:

Աբխազիայում հսկողության եւ տեսչության հանձնաժողովի վերջին նիստում պայմանավորված հրադադարն ու կողմերի ետ քաշումը դեռեւս մնում են թղթի վրա, «ԻՖ»-ի թղթակցին հայտնեց Գագրա քաղաքի պարետ Բադրի Փիրցխելիանին: Աբխազական կողմը ոչ մի քայլ ետ չի քաշել իր զինված ջոկատները եւ, ըստ ամենայնի, չի պատրաստվում դա անել, ասաց նա: Կոլխիդա գյուղի շրջանում պահպանվում է լարվածությունը Կովկասի լեռնային ժողովուրդների համադաշնության զինված խմբերի գործողությունների պատճառով: Սեպտեմբերի 25-ին անայտերական գնդակից զոհվեց Վրաստանի գվարդիականներից մեկը, ասաց Փիրցխելիանին:

Ուրբաթ օրը Ռուսաստանի Գերագույն խորհուրդը քննադատեց Վրաստանի ղեկավարության քաղաքականությունը, որը *«փորձում է ուժային ճնշամիջոցով լուծել ազգամիջյան բարդ հարցերը»*:

Ինչպես հայտնի է դարձել «ԻՖ»-ին, Ռուսաստանի Գ.Խ.-ն կողմ է արտահայտվել պատգամավոր Սերգեյ Բաբուրինի առաջարկին, ըստ որի Գ.Խ.-ն Ռուսաստանի նախագահին առաջարկի մինչեւ իրադրության կարգավորումը տնտեսական եւ այլ պայմանագրեր չկնքել Վրաստանի հետ: ■

Լարվածության թուլացում ՀԱՀ-ում

Հարավ-Աֆրիկյան Հանրապետության կառավարությունը երեկ հայտարարեց, թե ազատ է արձակելու սեւամորթ 124 քաղբանտարկյալների:

Առաջինը ողջունելով լուրը, Աֆրիկյան ազգային կոնգրեսի նախագահ Նելսոն Մանդելան հայտարարեց, թե այդ որոշումը, որն իրենց գլխավոր նախապայմաններից էր, մեծապես կթուլացնի լարվածությունը երկրում, որտեղ շուրջ 15 օր առաջ մեծ խռովություններ էին ծագել, երբ ոստիկանությունը կրակ էր բացել սեւամորթ ցուցարարների վրա: Մանդելայի կարծիքով, Դը Կլերկի կառավարության հետ Կոնգրեսի բանակցությունները այսուհետեւ ավելի հանգիստ մթնոլորտում տեղի կունենան: ■

Ժամացույցի սլաքները մեկ ժամ ետ

Ժամանակի հաշվարկման կարգի վերաբերյալ ՀՀ կառավարության օգոստոսի 14-ի որոշման համաձայն Հայաստանի ողջ տարածքում սեպտեմբերի 26-ի լույս 27-ի գիշերը ժամը 3-ին ժամացույցի սլաքները 1 ժամ ետ են տարվելու: ■

Երեկ առավոտյան ժամը 7-ից այս անկենդան մարմինն ընկած էր Կոմիտասի փողոցի մարզադպրոցի շքամուտքի մոտակա մայթին: Ժամը 8-ին արդեն դիակի մոտ էին Արաբկիրի շրջանի դատախազության աշխատակիցները, որոնք անմիջապես զանգել էին շտապ օգնություն եւ ժամը 10-ի դրությամբ դեռեւս ապարդյուն սպասում էին: Ըստ նրանց, մահվան պատճառն ինֆարկտն էր եղել: Հանգուցյալի ինքնությունը ճշտել եւ դեմքը լուսանկարել չհաջողվեց:

Զինադադարից մի քանի ժամ առաջ Հայաստանի սահմաններում հատուկենտ կրակոցներ

Երեկ ամբողջ օրվա ընթացքում հանրապետության սահմաններում հիմնականում հանգիստ է եղել: Առանձին ավտոմատային կրակոցներ են հնչել միայն Վարդենիսի, Կրասնոսելսկի, Գորիսի եւ Կապանի շրջանների սահմանամերձ գյուղերի պաշտպանական դիրքերի ուղղությամբ: Իսկ զինադադարի ժամկետից մի քանի ժամ առաջ ողջ սահմանով լռություն էր տիրում: ■

digitised by A.R.A.R.@

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆՔ

Ր. Հովհաննիսյանի հանդիպումները ՄԱԿ-ում

Սեպտեմբերի 24-ին Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարար Րաֆֆի Հովհաննիսյանը ՄԱԿ-ի Ընդհանուր ժողովի 47-րդ նստաշրջանի շրջանակներում հանդիպեց Լյուքսեմբուրգի արտգործնախարար Ժակ Փուզի, Իռլանդիայի արտգործնախարար Դեյվիդ Էնդրուզի, Բրունեյի արտգործնախարար իշխան Մոհամեդ Բոլկիայի, Մալայզիայի արտգործնախարար Բադավիի, Կուբայի արտգործնախարար Ռիկարդո Ալարկոնի, Լեսոտոյի արտգործնախարար Մոսեկոյի, Արգենտինայի արտգործնախարար Գուիդո դի Տելլայի, Զիմբաբվեի արտգործնախարար Շամույարիրայի, Հյուսիսային Կորեայի արտգործնախարար Կիմ Յոնգ Նեմի, Իսլանդիայի արտգործնախարար Ջոն Հաննիբալսոնի, Մոզամբիկի արտգործնախարար Մոկումբիի, Կոտ դ'Իվուարի արտգործնախարար Եսիի, Շվեդիայի արտգործնախարար Մարգարետա աֆ Ուգլասի եւ Արաբական երկրների լիգայի գլխավոր քարտուղար Իսմաթ Աբդ ալ-Մագիդի հետ: Հանդիպումների ընթացքում քննարկվեցին Լեռնային Ղարաբաղին եւ երկկողմ հարաբերություններին առնչվող մի շարք հարցեր: ■

Հայկական լոբբին աշխատում է թույլ չտալ ամերիկյան դիրքորոշման փոփոխություն

Ամերիկայի հայկական համագումարը (ԱՀՀ) տեղեկացնում է, որ Մ. Նահանգների պետվարչությունը վերջերս փոխել է իր դիրքորոշումը Ադրբեջանի դեմ սանկցիաներ կիրառելու հարցում, որը դրվել էր Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատի եւ Սենատի տարբեր գործերի հանձնաժողովներում: Ձայների ճնշող մեծամասնությամբ ընդունված այդ որոշումները պահանջում էին Ռուսաստանին եւ նախկին խորհրդային մյուս հանրապետություններին վելիք նյութական օգնությունից ժամանում չկպցնել Ադրբեջանին, մինչեւ նախագահ Բուշից հավաստիացում ստանալը, թե Բաքուն ակնհայտ քայլեր է անում վերացնելու բոլոր տեսակի շրջափակումները եւ Հայաստանի ու Արցախի դեմ ուղղված ագրեսիան:

Այս մասին սենատոր Ջոն Քերին հայտարարել է. *«Ամրագնել րդեն հաստատված որոշումը նշանակում է դավաճանել Կոնգրեսին եւ պալատներին, իսկ Ադրբեջանին տրվող օգնությունը սահմանափակելու հարցը դառնում է ծիծաղելի: Իսկ այժմ, երբ պետարտությունը խնդրում է ընդունել ակառակ որոշում, փաստորեն պախտում է օրենքը»:*

ԱՀՀ-ը հավաստիացնում է, թե հայկական այլ կազմակերպությունների հետ մեկտեղ աշխատում Ռուսաստանին եւ մյուս հանրապետություններին տրվելիք օգնությանը նվիրված Մենաս-Պալաս առաջիկա համաժողովի խորհրդաժողովի մասնակիցներին հաստատամ պահել իրենց նախկին որոշման մեջ: ■

Ուղղում

Մեր երեկվա համարում 1-ին էջում «Ջինադադար. Համաձայնագիրը դեռեւս ավարտված չէ» նյութում թույլ է տրվել սխալում. *Հայաստանի պաշտպանության նախարարի գլխավոր հրամանատար Նորատ Տեր-Գրիգորյանի ստորագրությամբ...»:* Նորատ Տեր-Գրիգորյանը Հայաստանի զինված ուժերի հրամանատարն է, գլխավոր շտաբի պետը Հայաստանի Նախագահն է: ■

Հայաստանի էլեկտրամատակարարման վիճակը

Սեպտեմբերի 24-ից գազի անջատման պատճառով էներգետիկները ստիպված են օգտագործել մազութը, որի պաշարները մոտ 150 հազար տոննա, կբավարարեն միայն մեկ ամիս, «Նոյյան տապան»-ի թղթակցին հաղորդեց համակարգային ծառայության պետ Միքայել Զաքարյանը:

Պրն. Զաքարյանը հաղորդեց նաեւ, որ ներկա իրավիճակում հանրապետությունը օրական կարող է ծախսել 3,5 հազար տոննա: Սակայն դա անհրաժեշտ քանակի միայն 1/3-ն է: Ձմռան պայմաններում այդ թիվը կհասնի 10-12 հազար տոննայի:

Ինչ վերաբերում է հանրապետության գործարանները եւ ձեռնարկությունները էլեկտրաէներգիայով մատակարարելու հարցին, Հայէներգոյի գլխավոր դիսպետչերի տեղակալ պրն. Փափազյանը հայտարարեց, որ էլեկտրաէներգիայի կայուն մատակարարում չկա, հովհարային անջատումները վերաբերում են նաեւ գործարաններին եւ ձեռնարկություններին: Բացառություն են կազմում սննդի արդյունաբերության ձեռնարկությունները, կապի ծառայությունները եւ տաք ջրի մատակարարման կայանները: Պրն. Փափազյանը հաղորդեց նաեւ, որ Հայկական ատոմակայանի հզորությունը, երբ այն աշխատում էր ծրագրային ռեժիմով, կազմում էր 800 մեգավատ: Այդ հզորությունը կբավարարեր հանրապետության էլեկտրաէներգիայի բոլոր պահանջները:

Այս տարի, անցյալ տարվա համեմատ, Հայաստանը կնքել է հանրապետությանը վառելիք մատակարարելու մասին որոշ պայմանագրեր: Մասնավորապես, Ռուսովում է գտնվում Հայաստանի համար նախատեսված մազութի որոշ քանակություն, որը հնարավոր չէ բերել երկաթգծի շրջափակման պատճառով: Ռուսաստանը պատրաստ է էլեկտրաէներգիա առաքել Հայաստան, սակայն այդ առաքումները դեռ հարցականի տակ են, քանի որ Ադրբեջանը, որի տարածքով պետք է մատակարարվի էլեկտրաէներգիան, պայմանն* է դնում, որ Հայաստանը իր հաշվին էլեկտրաէներգիայով ապահովի Նախիջեւանին, ընդ որում չհանելով Հայաստանի ընդհանուր շրջափակումը:

«Նոյյան տապանի» թղթակցին հաղորդեցին նաեւ, որ սեպտեմբերի 24-ից սկսած էլեկտրաէներգիայի 12-ժամյա հովհարային անջատումները բացատրվում են նրանով, որ անհրաժեշտ է տնտեսել հանրապետության վառելիքի սահմանափակ պաշարները առաջիկա ձմռան համար, քանի որ *«պետք չէ հույսեր տածել գազի կայուն մատակարարումների վերաբերյալ»:*

Ամեն շաբաթ էլեկտրաէներգիայի անջատումների գրաֆիկը կփոխվի ըստ շրջանների: Հանրապետության հիդրոէլեկտրակայանները ամեն օր կարող են արտադրել 11 միլիոն կիլովատ/ժամ էլեկտրաէներգիա, այնինչ ձմռանը օրական նվազագույն պահանջը 20 միլիոն կիլովատ/ժամ է: Պակասող 9 միլիոն կիլովատը ապահովելու համար անհրաժեշտ են մազութի որոշ պաշարներ, որոնք դեռեւս չկան: Այսինքն *«անհրաժեշտ է առավելագույն չափով տնտեսել մազութը, ինչը պայմանավորված է ԱՊՀ երկրներում ստեղծված անկայուն տնտեսական եւ քաղաքական իրավիճակով»*, հայտարարեց պրն. Զաքարյանը: ■

Շվեդիան օգնում է Հայաստանին

30 տոննա բուժսեղմիկա, ավելի քան 12 տոննա սննդամթերք. Շվեդիայի առողջապահության նախարարության եւ Ստոկհոլմաբնակ ուրոլոգ-վիրաբույժ Օհան Վարդանյանի համատեղ այս օգնությունը սեպտեմբերի 23-ին հասավ Երեւան, հաղորդում է Նախարարների խորհրդի մամուլի ծառայությունը:

Ինչպես տեղեկացրեց ՀՀ կառավարության լրատվական ծառայության ղեկավար Վլադիմիր Մանոյանը, բերվել են 180 հիվանդանոցային մահճակալ, տեխնիկական 3 մեծ սառնարաններ, 300 ճնշումաչափ, 15 հազար ջերմաչափ, 10 դոլիկլինիկայի համար նախատեսված բուժգործիքների համալիր, այլ բուժսարքավորումներ ու գործիքներ, իսկ Օհան Վարդանյանի անձնական միջոցներով 12,5 տոննա ձկան ու մսի պահածոներ, մակարոն, մանկական սնունդ, «Տոր» նորագույն ուրոլոգիական սարք: Գործիքների եւ սննդի մի մասը եւ մանկական սնունդն ամբողջությամբ ուղարկվել են Արցախ, իսկ «Տոր»-ը Գորիս, որը կսպասարկի նաեւ Զանգեզուրի շրջաններին: Օգնության նախաձեռնման ու կազմակերպման գործում եռանդուն դեր խաղացին Շվեդիայի առողջապահության նախարարության աշխատակիցներ Գուննար Վենսբրոմը, որը երկրաշարժից հետո չորս անգամ եղել է Հայաստանում, Յան Հելմսեդը, ինչպես նաեւ «Արարատ» հայ-շվեդական միությունը, որի նախագահ Կաղանե Մայվուրն ու ակտիվ անդամ Օհան Վարդանյանը բեռը Ստոկհոլմից փոխադրել են Մոսկվա, իսկ այնտեղից՝ մոսկվաբնակ հայ գործարարների ծախսով՝ ինքնաթիռով Երեւան: ■

Առաջին անգամ իսրայելցի լրագրողն այցելում է Արցախ

• Իսրայելի խոշորագույն եւ ամենաազդեցիկ «Հաառեց» («Երկիր») թերթի քաղաքական մեկնաբան Յոավ Կառնին դարձավ առաջին իսրայելցի լրագրողը, որն անցած շաբաթ այցելեց Արցախ: Սա պրն. Կառնիի Հայաստան կատարած 10-օրյա այցելության մի մասն էր: Նա եւ իր ուղեկիցը՝ եվրոպական IPS լրատվական գործակալության փոխտնօրեն Ջեյմս Դորսին 3 օր անցկացրին Ստեփանակերտում եւ Շուշիում, հանդիպելով եւ հարցազրույցներ ունենալով արցախցիների, փախստականների եւ իշխանության ներկայացուցիչների, մասնավորապես Ռոբերտ Քոչարյանի հետ: Չափազանց արդյունավետ էր պրն. Կառնիի այցելությունը Հայաստան, ուր նա հանդիպեց հանրապետության նախագահի, բազմաթիվ բարձրաստիճան պաշտոնյաների, քաղաքական գործիչների եւ մտավորականների հետ:

Յոավ Կառնիի հետաքրքրությունը Հայաստանի եւ հայերի նկատմամբ նոր չէ: Դեռեւս դպրոցական տարիքում, կարդալով Ֆ. Վերֆելի «Մուսա լեռան քառասուն օրը» վեպի եբրայերեն թարգմանությունը, նա համակրանքով լցվեց հայ ժողովրդի նկատմամբ եւ, իր խոսքերով ասած, *«ոչ մի առիթ բաց չէր թողնում մի նոր բան իմանալու հայերի մասին»:* Այսօր նա միակ իսրայելցի լրագրողն է, որը մեկ տասնամյակից ավել է, ինչ պարբերաբար անդրադառնում է հայկական թեմաներին: Սկսելով լրագրողի իր կենսագրությունը որպես Իսրայելի պաշտպանության բանակի ռադիոյի մեկնաբան, նա որոշ ժամանակով զրկվեց եթեր դուրս գալու իրավունքից այն պատճառով, որ իր հաղորդումներից մեկում օգտագործել էր «1915 թ. հայերի ցեղասպանություն» արտահայտությունը՝ առաջացնելով բարձր քաղաքական ղեկավարության դժգոհությունը: Ուշագրավ է արժանի այն փաստը, որ իր հայամետ հրապարակումների համար Յոավ Կառնին բարձր ծայրահեղական կազմակերպություններից մեկի կողմից հետագա մահապատժի է դատապարտվել:

1982 թ. աշխատանքի անցնելով Իսրայելի ազդեցիկ թերթերից մեկում «Յեդիոթ ախռոնոթ»-ում, Յոավ Կառնին բազմիցս անդրադառնում է հայերի ցեղասպանության եւ հայկական այլ թեմաներին՝ իրեն դրսեւորելով որպես հայ-հրեական փոխըմբռնման եւ բարեկամության եռանդուն ջատագով:

1989 թ., երբ ԱՄՆ-ում հայերի ցեղասպանության ճանաչման հերթական փորձը տապալվեց եւ երբ պարզվեց, որ դրան անմասն չէին մնացել հրեական լոբբիի որոշ ներկայացուցիչներ, Յոավ Կառնին արձագանքեց մի հոդվածով, որում հրեաների համար ամոթալի անվանեց այս վերջին փաստը: Այս հոդվածը լայն արձագանք ունեցավ ԱՄՆ-ում եւ Իսրայելում, եւ նրա ազդեցությամբ Իսրայելի խորհրդարանի՝ Քնեսեթի 15 պատգամավորներ հանդես եկան մի հայտարարությամբ, որով կոչ էին անում ճանաչել եւ նշել հայերի ցեղասպանության օրը:

1991 թ. ամռանը Յոավ Կառնին առաջին անգամ այցելեց Հայաստան: Վերադառնալով Իսրայել նա 5 մասից բաղկացած մի հոդվածաշար հրապարակեց «Հաառեց»-ում, այդ թվում՝ մեկը թերթի կիրակնօրյա հավելվածում: Դա ամենածավալուն եւ ամենահայամետ հոդվածաշարն էր Հայաստանի մասին, որը երբեւիցե լույս էր տեսել իսրայելական մամուլում:

Ա. ՅԱԿՈԲՅԱՆ

Հայկական անդրանիկ վիզաները

Իրանի Իսլամական Հանրապետությունում Հայաստանի դեսպանատան հյուպատոսական բաժինն արդեն սկսել է հայկական առաջին վիզաները տրամադրել Հայաստան այցելել ցանկացողներին:

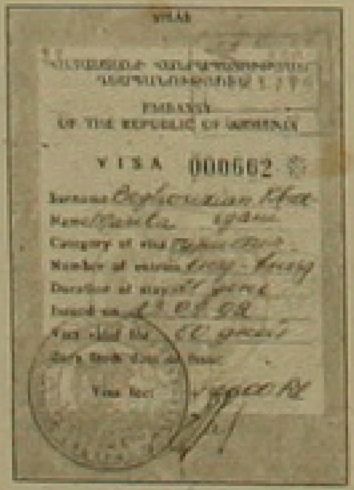

Հայերեն, անգլերեն եւ... ռուսերեն տպված վիզայում նշվում է անունը, ազգանունը, վիզայի տեսակը, Հայաստան մուտքի հաճախականությունը, կեցության տեւողությունն ու վիզայի տրամադրման թվականը:

Հայկական դեսպանատան հյուպատոսական բաժինը վիզայի համար ստանում է համապատասխան վճարումներ: ■

Ադրբեջանը ապատեղեկատվական արշավ է սկսել

Վերջին ժամանակներս Ադրբեջանը խոշորածավալ ապատեղեկատվական արշավ է սկսել, թե իբր հսկում է Լաչինի միջանցքը, իսկ Շուշիում եւ Մարտունիում համարյա փողոցային մարտեր են ընթանում: Ինչպես «ԻՖ»-ի թղթակցին հայտնեց Հայաստանի նախագահի մամուլի ծառայության ներկայացուցիչ Արամ Աբրահամյանը, այդ արշավի նպատակը Ադրբեջանում դեկավարության վարկի բարձրացումն ու ԼՂՀ-ում խուճապ առաջացնելն է: ■

Մեծ Բրիտանիայի առեւտրի նախարարը կայցելի Ռուսաստան եւ Ադրբեջան

Բրիտանական գործարարների պատվիրակությունը Մեծ Բրիտանիայի առեւտրի նախարար Մայքլ Հեզելթայնի գլխավորությամբ սեպտեմբերի 28-30-ը կայցելի Ռուսաստան: Այցելության նպատակներից մեկը «Ռուսաստանին համոզելն է, որպեսզի վերացվեն տնտեսության մեջ ներմուծումների դեմ եղած արգելքները»: Բրիտանիայի նախարարը Մոսկվա կժամանի Բաքվից, որտեղ բանակցություններ կվարի Ադրբեջանի կառավարության հետ եւ կմասնակցի «Բրիտիշ Պետրոլիում» նավթային ընկերության ներկայացուցչության բացման արարողությանը: ■

Ադրբեջանի Ժողովրդական ճակատի արտահերթ համագումար

Ինչպես «Խաբար-սերվիս» գործակալության թղթակցին հաղորդեց Ադրբեջանի ժողճակատի գործադիր կոմիտեի նախագահ Թոֆիկ Սեիդովը, ԱԺՃ-ի արտահերթ համագումարը տեղի կունենա՝ հոկտեմբերի առաջին կեսին: Նրա խոսքերով, համաժողովի հրավիրման պահանջը թելադրվում է ճակատի տակտիկան փոխելու անհրաժեշտությամբ, թեեւ ընդհանուր ստրատեգիան պետք է մնա անփոփոխ: Սեիդովը անհիմն անվանեց բոլոր այն խոսակցությունները, թե ԱԺՃ-ն կորցրել է հեղինակությունը, մանավանդ, որ ավելի քան մեկ միլիոն ադրբեջանցիներ աջակցում են կազմակերպությանը, չնայած պաշտոնապես այն ունի միայն 75 հազար անդամ: Սեիդովը նշեց, որ ճակատը դեմ է հանրապետության ԱՊՀ անդամ դառնալուն: ■

Սահմանների համատեղ պահպանում

Մինչեւ հոկտեմբերի 6-ը Բաքուն եւ Մոսկվան կստորագրեն Ադրբեջանի հարավային սահմանների համատեղ պահպանման մասին պայմանագիրը, որը նախապես համաձայնեցվել է օգոստոսին: Փաստաթղթով նախատեսվում է սահմանի այդ հատվածը Ադրբեջանի համապատասխան գերատեսչության իրավասությանը հանձնել երկու տարվա ընթացքում: ■

Մաքսային կետեր Վրաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ

Վրաստանը եւ Ադրբեջանն ստորագրել են մաքսային սահման հաստատելու մասին պայմանագիր: Ըստ փաստաթղթի, երկու պետությունների սահմանագծում կբացվեն 8 ստուգիչ անցումային կետեր: ■

Մահափորձը ձախողվեց

Վրաստանի անվտանգության ծառայության աշխատակիցները ձերբակալել են Նիկոլաձեի անվան գեղարվեստական տեխնիկումի նախկին ուսանող Զազա Գոգիչաիշվիլիին, որն իբր Զվիադ Գամսախուրդիայի հանձնարարությամբ անցյալ տարի՝ դեկտեմբերին Մոսկվայում պետք է մահափորձ կատարեր Էդուարդ Շեւարդնաձեի դեմ: Ձերբակալվածի խոսքերով, ամեն ինչ ընթանում էր որքան կարելի է լավ, նա արդեն Շեւարդնաձեի ընդունարանի մոտակա այցելուն էր, ուներ համապատասխան տեխնիկա եւ փաստաթղթեր: Ահաբեկչական գործունեությունը տապալվել է այն պատճառով, որ նրան չեն վճարել խոստացված գումարը: Նա ասաց, որ իրեն հետաքրքրողը քաղաքականությունը չէ, այլ փողը: ■

digitised by A.R.A.R.@

Լեռնային Ղարաբաղ. Խաղաղություն ամերիկյան բաղադրատոմսո՞վ

Լեռնային Ղարաբաղը Գերմանիայից եւ Հարավսլավիայից հետո երրորդ շրջանն է, ուր, ըստ երեւույթին, հասունանում է ազդեցության ոլորտների վերաբաժանումը: Համենայն դեպս, ամերիկացի հայտնի քաղաքագետ, պետդեպարտամենտի նախկին աշխատակից Պոլ Գոբլի առաջարկությունները մտածելու տեղիք են տալիս: Նա հանդես է եկել Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ տարածքային փոխանակության օգտին: Նպատակը՝ խաղաղություն Լեռնային Ղարաբաղում: Սակայն հասանելի՞ է այն:

Սա 1945 թ. հետո սահմանների վերանայման առաջին բացահայտ առաջարկությունն է: Նախորդները՝ Գերմանիայի վերամիավորումը, Հարավսլավիայի, Խորհրդային Միության, Չեխո-Սլովակիայի փլուզումները համարվում էին այդ երկրների ներքին գործը: Այսպիսի մոտեցումը ԵԱՀԽ-ին թույլ տվեց պահպանել խաղաղարարի իր դեմքը: Սակայն արդեն Հարավսլավիայում, հետո Ղարաբաղում եւ Պրիդնեստրովիեում բացահայտ դարձավ, որ ԵԱՀԽ-ն կառչում է անկենսունակ սկզբունքից: Հարավսլավական հանրապետությունների, այնուհետեւ խորհրդային հանրապետությունների անկախությունը վերջնականապես, «կուրադավան», դարձրեց Հելսինկիի 1975 թ. համաձայնությունները, ԵԱՀԽ-ի հիմքը՝ եվրոպական սահմանների անձեռնմխելիությունը: Այստեղից էլ ԵԱՀԽ-ի խաղաղարար առաքելությունների տապալումը մեկը մյուսի հետեւից Հարավսլավիայում եւ Ղարաբաղում: Պոլ Գոբլի նախաձեռնությունը վկայում է, որ աշխարհը պատրաստ է հրաժարվել հնացած սխեմաներից: Սկսվում է ազդեցության ոլորտների համար պայքարը: Լեռնային Ղարաբաղը հայտնվել է դրանց խաչմերուկում:

«Անիծյալ սեպը»

Այսպես այն անվանեց Թուրքիայի վարչապետ Սուլեյման Դեմիրելը: Խոսքը Իրանի եւ Հայաստանի 46 կիլոմետրանոց սահմանի մասին է, որը կտրում է Ադրբեջանը Նախիջեւանից եւ Թուրքիայից: Գոբլի առաջարկը ուղի է հարթում այն վերացնելու համար: Դա հնարավորություն կտա իրականացնել Բաքու-Անկարա նավթամուղի ծրագիրը եւ վերջնականապես քաղել Թեհրան-Երեւան նավթա-գազամուղի նախագիծը: Բաքվի համար բոլոր առումներով շահավետ թվացող այս փոխանակումներով հանդերձ Ադրբեջանը, օգտագործելով ռազմական առավելությունը, խփում է այն տեղերին, որ Գոբլի ծրագրով նախատեսվում է հանձնել Հայաստանին՝ Լաչինի միջանցքը եւ Ղարաբաղի կենտրոնական մասը: Դա նշանակում է, թե ծրագիրը «ճեղքելու» է բոլոր կողմերի միջեւ: Հայաստանն արդեն հայտարարել է ծրագրի անընդունելիության մասին: Նույնը պատահել է նաեւ 1918 թ.: Այն ժամանակ Զանգեզուրը Ադրբեջանին տալու ծրագրի հեղինակը Վլադիմիր Իլյիչ Լենինն էր: Սակայն Գարեգին Նժդեհի ապստամբությունը տապալեց երկու եղբայր առաջնորդների՝ Աթաթուրքի եւ Լենինի ծրագրերը: Սա Ռուսաստանի դեմ հայերի առաջին ելույթն էր: Ի՞նչ է սպասվում այս անգամ:

«Երկակի ստանդարտի» քաղաքականությունը

Իր ժամանակին Միխայիլ Գորբաչովը Ղարաբաղը զոհաբերեց հանուն ԽՍՀՄ պահպանման: Այժմ Բորիս Ելցինը չեզոքություն է պահպանում Ղարաբաղի, Պրիդնեստրովիեի, վրաց-աբխազական վեճերում հանուն Ռուսաստանի ամբողջականության:

Առայժմ Ռուսաստանը կռվից վեր է կանգնած: Անդրկովկասում ազդեցության ոլորտների համար պայքարում են Իրանը եւ ԱՄՆ-ի դաշնակից Թուրքիան: ԱՄՆ-ը չի թաքցնում, որ ԽՍՀՄ փլուզումից հետո իր գլխավոր հակառակորդը իսլամական արմատականությունն է՝ ի դեմս Իրանի:

Հայաստան-Իրան կապը (որն արդեն քաղաքական փաստ է դարձել) դժվարացնում է Ռուսաստանի դիրքորոշումը եւ նրան մղում «երկակի ստանդարտի» քաղաքականության, ինչպիսին այժմ նա վարում է Լեռնային Ղարաբաղում, Հայաստանին եւ Ադրբեջանին իր ազդեցության ոլորտում պահելու համար:

Այժմ աշխարհաքաղաքական կողմնորոշումները հնարավոր է փոփոխվեն:

Իրանը հետեւողականորեն Հայաստանին դաշնակից է «վերցնում» եւ հույսեր կապում Ռուսաստանի հետ, քանզի տարածքով մեծացած եւ Թուրքիայի օգնությամբ ուժեղացած Ադրբեջանը կարող է սպառնալ Իրանի հյուսիսին:

Հայաստանի եւ Իրանի միջեւ սահմանի վերացումը, որ առաջարկում է Գոբլը, Մոսկվայի համար նշանակում է դեպի Միջին Արեւելք եւ Պարսից ծոց ցամաքային ճանապարհների կորուստ: Սակայն ստատուս քվոյի պահպանումը ենթադրում է ուժեղ ճնշում Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի վրա Ռուսաստանի եւ միջազգային հանրության կողմից: Ինչո՞վ է դա սպառնում Ռուսաստանին: Առաջին հերթին իսլամական արմատականության ուժեղացմամբ Կովկասում, Պովոլժիեում եւ Ուրալում: Այսպիսով, Ռուսաստանի երկակի ստանդարտը վերածվում է փակուղի, երբ նա շարունակի չեզոք քաղաքականությունը, որը մոտեցնում է ինքնահեռացումը: Դա արդեն տեղի է ունենում: Պատահական չէ, որ ռուսական մամուլում հայտնվել են Ռուսաստանի քաղաքականությունն արդարացնող հրապարակումներ: Պատճառաբանությունը հետեւյալն է. Իրանում ծայրահեղ ուժերին փոխարինել են չափավորները, որոնք հրաժարվել են օգնել արմատականներին Աֆղանստանում եւ Միջին Ասիայում: Իսկ Ելցինի եւ Բոտրոսի վերջին այցերը Թուրքիա խոստանում են սերտ համագործակցություն:

Հայ-ադրբեջանական վեճը լուծելու անկարողությունը եւ Թուրքիայի ու Իրանի հետ հարաբերություններում չեզոքությունը չեն բացառում, որ Ռուսաստանը դուրս կգա անդրկովկասյան խաղից, «ղարաբաղյան հաղթաթուղթը» հանձնելով Միացյալ Նահանգներին:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությանը մեղադրելով «ինքնակոչության» եւ տարածքային ամբողջականության սկզբունքը խախտելու մեջ, ԱՄՆ-ը առայժմ ոչ պաշտոնապես նրան առաջարկում է սահմանների վերանայում, մոռանալով, որ 200 տարի առաջ իր պատմությունն սկսել է հենց ինքնակոչությամբ: Ակնհայտ է, որ ԱՄՆ-ի մարտավարական նպատակը Իրանին հակազդելն է, եւ նա պատրաստ է ամեն գնով հասնել դրան: Կարո՞ղ է Ռուսաստանը դրան հակադրվել արեւելյան ամբողջական քաղաքականությամբ: Ամեն դեպքում այդ են սպասում Ռուսաստանից եւ Ադրբեջանն ու Հայաստանը, եւ նրա նոր դաշնակիցները:

Առայժմ հայտնի է մի բան. Գոբլի ծրագիրը նյարդերի ստուգում է մեծ աշխարհաքաղաքական խաղերի նախաշեմին, որտեղ մանրադրամը ծվատված Լեռնային Ղարաբաղն է:

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԵՄԵԼՅԱՆԵՆԿՈ
«Մոսկովսկիե նովոստի»
թիվ 39

Հայաստան-Նախիջեւան-Ղարաբաղ-Ադրբեջան. ներկա սահմանները

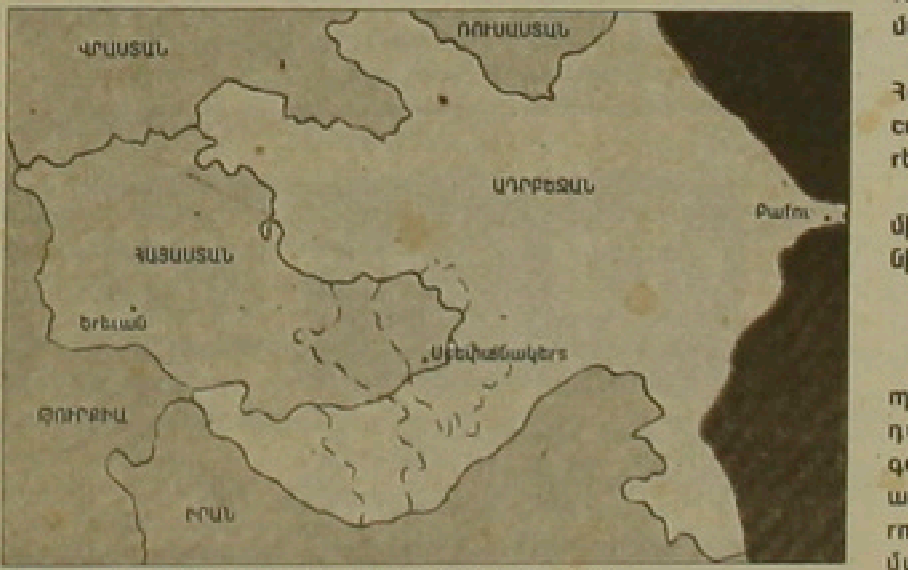

Հայաստանը եւ Ադրբեջանը ըստ Գոբլի ծրագրի

Գոբլի ծրագիրը

ՊՈԼ ԳՈԲԼ. «Ինչպե՞ս լուծել ղարաբաղյան ճգնաժամը»

«...հարցի լուծման երեք տարբերակ.

- հայերի ոչնչացումը կամ տեղահանությունը, որն անհնար է բարոյական տեսակետից,
- Ղարաբաղը հանձնել Հայաստանին, որը հնարավոր չէ քաղաքական տեսակետից: Եթե միայն դա արվի, Ադրբեջանը կզրկվի ինչպես տարածքից, այնպես էլ ջրի ակունքներից,
- մեծաքանակ ուժեր մտցնել կռվող կողմերին բաժանելու համար, որը ֆիզիկապես հնարավոր չէ:

Այսպիսով, կողմերը պետք է սկսեն քննարկել տարածքային փոխանակման հնարավորությունները.

- Ղարաբաղի մի մասի անցումը Հայաստանին: Գետերի ակունքների շրջանները եւ ադրբեջանաբնակ վայրերը պետք է անցնեն Ադրբեջանին,
- Նախիջեւանի եւ Ադրբեջանի միջեւ տարածքն անցնում է Ադրբեջանի հսկողության տակ:

«ՄՆ»-ի գործից

Պոլ Ա. Գոբլ, 43 տարեկան: ԱՄՆ-ի պետդեպարտամենտի նախկին խորհրդական ԽՍՀՄ ազգությունների գծով: Այժմ Կարնեգի հիմնադրամի աշխատակից: Ռուսաստանի տվյալներով, Գոբլը սեպտեմբերի 22-ին ժամանել է Մոսկվա, մասնակցելու «Ռուսաստանի ազգային քաղաքականությունը» համաժողովին: Ժամանման նախօրյակին Վաշինգտոնում անցկացրած բրիֆինգի ժամանակ Գոբլն ասել է, թե հուսով է, որ բովանդակալից հանդիպումներ կունենա հայկական եւ ադրբեջանական կողմերի հետ: Նա պատրաստվում է Հայաստանին համոզել, թե ցահավետ է Մեղրու շրջանը հանձնել շրջափակման վերացման դիմաց: Դա, Գոբլի կարծիքով, կմեղմացնի Ադրբեջանի դիրքը Ղարաբաղի հարցում:

Ինչպես հայտնի է դարձել, Գոբլի առաջարկները հայտնի են Բուշի վարչակազմին: Սակայն ԱՄՆ պաշտոնական անձինք խուսափել են, թե «վարչակազմը դեռ չունի իր դիրքորոշումն այդ հարցում»:

Տեղեկանք

Մինչեւ մ. թ. 1-ին դարը Լեռնային Ղարաբաղը (Արցախ) Ալբանական պետության կազմում էր: 1-ին դարում այն գրավվեց Պարսկաստանի կողմից: Թաթար-մոնղոլական արշավանքից հետո 14-րդ դարում ԼՂ-ն կրկին անցնում է Պարսկաստանին որպես Շուշի կենտրոնով Ղարաբաղի խանություն:

1805 թ. Ղարաբաղն անցնում է Ռուսաստանին գավառի իրավունքներով: 1813 թ. Գյուլիստանի պայմանագիրն ամրացրեց այն, իսկ Թուրքմենչայի պայմանագիրն այդ գավառին խանության կարգավիճակ շնորհեց:

Խորհրդային իշխանության հաստատումից հետո ՌԿ(բ)Կ հեղկոմը 1920 թ. դեկտեմբերին Ղարաբաղը ճանաչեց Հայաստանի անքակտելի մաս: 1921 թ. հուլիսին 4-ին Կովկասյան բյուրոն Ղարաբաղը Ստալինի պահանջով վերաենթակայացրեց Ադրբեջանին: 1923 թ. հուլիսի 7-ին կազմավորվեց ԼՂԻՄ-ը:

1988 թ. ԼՂԻՄ-ը ցանկություն հայտնեց միանալու Հայաստանին: 1989 թ. այնտեղ արտակարգ դրություն մտցվեց, իսկ ԽՍՀՄ փլուզումից հետո հռչակվեց Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը:

Մամուլը վերջերս հաճախ է անդրադառնում Կարնեգի հիմնադրամի աշխատակից, պետդեպարտամենտի նախկին խորհրդական Պոլ Գոբլի ծրագրին, որը ենթադրում է Ղարաբաղի հարցի լուծումը տարածքային փոխանակությունների միջոցով: Ինչպես էլ վերաբերվենք այդ ծրագրին, այնուամենայնիվ այսօր առաջադրված լուծումներից այն արտաքուստ ամենաիրատեսականն է: Աշխարհաքաղաքական ծրագրեր, ցավոք, Հայաստանի իշխանությունները չեն ներկայացրել: Այնինչ, հենց այս հարցում կարելի էր նախաձեռնություն ցուցաբերել՝ կանխելով «մասնատումները»:

«Մոսկովսկիե նովոստի» թերթից թարգմանված հոդվածը փորձ է մեկնաբանել ծրագիրը հնարավոր հետեւանքների լույսի տակ: Ամեն ինչ չէ, որ հստակ է հոդվածում, մանավանդ պատմական փաստերի անճշտությունը, սակայն մի բան արժանի է ուշադրության. Գարեգին Նժդեհի օրինակը, որը զինված դիմադրությամբ 1921 թվականին տապալեց Լենին-Աթաթուրքի ծրագիրը՝ Զանգեզուրը հանձնել Ադրբեջանին: Միակ իրական ճանապարհը: Մնացածը «կաբինետային» եւ առավել հաճախ իրականությունից կտրված մտավարժանքներ են, որոնց չարժե կույր գնալ: Աշխարհում սահմանների վերաձեւման ներքական փուլն է ձեւավորվում, եւ մենք պետք է տարածքով զորացած գնանք դեպի հաջորդ «կայունացում»: Այլ ելք չկա: Մարդկությունը հանգել է այդ մտքին, եւ մենք իրավունք չունենք կյանքի օրենքներից հեռու մնալ:

Հ. Ղ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Արմավիրի բնակիչ Գարիկ Նազարյանի նամակը չնայած հիմնականում վերաբերում է հեռուստատեսության եւ ռադիոյի թղթակիցներին, այդուհանդերձ հարմար գտանք այն հրապարակել, հուսալով, որ մեր գործընկերները «Ազգ» կարդում են:

Ընդունելով մեր թերթի ու կուսակցության դիրքորոշումը, գտնելով, որ ներկայիս լարված իրավիճակում երկուսն էլ վարում են հաշտարար քաղաքականություն, նամակագիրը ծանրանում է մի հարցի վրա, որի մասին ոչ միայն հայ մարդը, այլեւ օտարները բազմիցս ահազանգել են:

Դա Հայաստանի եւ Արցախի վերաբերյալ տեղեկատվության սովն է:

«Ո՞վ է մեղավոր, գրում է պ. Նազարյանը: Մոսկվա՞ն: Ո՛չ: Չէ՞ որ նա թե՛ մեզ, թե՛ Ադրբեջանին հավասար եթերաժամ է հատկացնում:

Մենք չենք ուզում ընդունել, որ ինֆորմացիայի սովը պարզապես մեր ուղարկած ռեպորտաժների փանակից է: Դա որակից է:

Առաջին հայացքից կարծես լրագրողը օրվա դեպքերը ճշգրիտ է ներկայացնում: Բայց լրջմիտ մոտեցման դեպքում նրանցից շատերում կտեսնենք վտանգավոր կողմեր: Օրինակ, ո՞ւմ էր պետք ադրբեջանցիների բարամոլությանը վերաբերող մի ամբողջ ռեպորտաժը: Դրանով ազերիների՞ն էին ուզում վարկաբեկել: Բայց չէ՞ որ այսօր ողջ երկրագունդն է վարակված այդ ախտով:

Կամ ո՞ւմ էր պետք հայտարարել, թե Արգենտինան ու լատինաամերիկյան մի շարք երկրներ ճանաչելու են ԼՂՀ անկախությունը: Այդ լուրի շնորհիվ շահագրգռված կողմը կարող էր կանխել դա: Նման օրինակներ որքան ասես կարելի է բերել: Մինչեւ ե՞րբ նման անհեռատես հաղորդումներով վնասենք մեր գործին:

Այնինչ, ազերի թղթակից Մամեդովն իր ստեր այնքան դիվանագիտորեն ու դիմացինին նսեմացնող ձեւով է մատուցում, որ անգամ չենք կարողանում հասկանալ՝ մե՞ր լրատվությունն է ճշմարտացի, թե՞ նրանցը:

Եթե մեր թղթակիցները չեն կարողանում հեռուն տեսնել, եթե նրանք զուրկ են տարրական դիվանագիտությունից, թող իրենց տեղը զիջեն ուրիշներին»:

Հայերի մասին զեկուցում միջազգային սեմինարում

Ամերիկայի հայկական համագումարից հաղորդում են, որ ապրիլի 20-ին Վաշինգտոնում անցկացված «Հայաստանում, Ադրբեջանում եւ Կիպրոսում ներկայիս միտումներ. Ուղղափառությունն ու հասարակական քաղաքականությունը» թեմայով երկու սեմինարների շրջանակներում ուղղափառության ուսումնասիրությունների ծրագրի տնօրեն, հեռագրող Ալեքսանդր Վեբստերը ընդունեց Մերիլենդի Լոյոլա Քոլեջի աստվածաբանության պրոֆեսոր Վիգեն Գուրոյանին եւ Ամերիկայի հայկական համագումարի Վաշինգտոնի գրասենյակի աշխատակից Ռուբեն Ադալյանին: Ադալյանը գրի է առել հայերի կացությունը, որոնց զգալի մեծամասնությունը 20-րդ դարում թուրքական եւ խորհրդային տիրապետության տակ գտնվող արեւելյան ուղղափառ քրիստոնյաներ են: Նա շեշտեց թուրքական կառավարության կողմից կազմակերպված 1915 թվի հայերի եղեռնը եւ հայկական փոքրամասնության ներկա պայքարը Լեռնային Ղարաբաղում: Գուրոյանն իր ուշադրությունը կենտրոնացրեց եկեղեցու՝ կրոնի եւ ազգայնականության վերաբերյալ ներքին քննարկումների եւ ետկոմունիստական Հայաստանում եկեղեցու ու կառավարության դերի վրա:

Քննարկմանը ներկա էին Հունաստանի դեսպանատան քաղաքական հարցերով խորհրդատու Յանիս Իկոնոմուն, Վաշինգտոնում սուրբ Մարիամ հայկական ուղղափառ եկեղեցու հայր Վրթանես Քալայջյանը, ամերիկյան հելլենական ինստիտուտից Յուջին Ռոսայդզը, ուրիշներ: ■

digitised by A.R.A.R.@

Պարտադրված հոդված

Գլխավորը նաեւ բարեխիղճ լինելն է. այս բանաձեւմանն ինձ բերեց «Ազգ»-ի սեպտեմբերի 23-ի թիվ 79 (171)-ում տիար Աշոտ Բլեյանի *«Գլխավորն արվածի հիմնավոր լինելն է»* հոդվածի ընթերցումը: Արծարծելով կրթական համակարգին առնչվող խնդիրներ, որպես փաստ տ. Բլեյանը ծանուցում է. *«Չի հրատարակվում «Մանկավարժ» ամսագիրն իր հավելվածներով, փակվեց «Հայոց լեզուն եւ գրականությունը» հանդեսը...»*: Ի դեպ, ճշտեմ ոչ թե «Հայոց լեզուն եւ գրականությունը», այլ «Հայոց լեզուն եւ գրականությունը դպրոցում» հանդեսը, որի փակվելը տ. Բլեյանի «նախաձեռնությունն» է: Հանդեսը հրատարակվում է կանոնավոր կերպով, ապացույց՝ 3-4-րդ միացյալ համարը: Տ. Բլեյանի «անտեղյակությունն» առավել քան զարմանալի է, քանզի նրա տնօրինած կրթօջախի ուսուցչի հոդվածը տպագրվել է հանդեսի հենց նախորդ համարում (Գ. Բեղիրյան, «Ուսուցիչ-դաստիարակի տիպար-նմուշի կառուցման մի քանի հարցեր», «Մայրենի», 1992, թիվ 1-2): Թերեւս այսքանով կարելի էր սահմանափակվել՝ ներելով հոդվածագրի, ցավոք, նաեւ հանրապետության հեղինակավոր թերթերից մեկի սխալը: Թերեւս, եթե ես «փակված» պարբերականի աշխատակիցը լինելուց բացի չաշխատեի դպրոցում, ուստի եւ հոդվածի վերնագիրը, եւ հեղինակի անձը (որպես մանկավարժ-անհատ, կրթօջախի տնօրեն, «կրթության նոր բովանդակության ստեղծման ասպետականացման լավ օրինակ տվող») մղում են տպագրվածի ոչ միայն մեկ անգամյա ընթերցման, այլ նաեւ անմիջական արձագանք-խորհրդածությունների:

Սկզբից եւեթ ասեմ, որ հիմնականում համակարծիք եմ հեղինակին. ընդդիմախոս չէի էլ կարող լինել, որովհետեւ ներկայացված է կրթական կաթվածահար համակարգը, այն ամենը, ինչ այսօր տեսնում են կրթությանն ու դպրությանը քիչ թե շատ առնչվող բոլոր մարդիկ: Անշուշտ, կարելի էր տեսնել, բայց ջայլամի կեցվածք ընդունել, որովհետեւ այդպես եւ հարմար է, եւ հնարավոր է *«օգտվել այս ազատությունից ու տատ «տեղավորվել» այսօրվա պետական, հասարակական կառույցներում»*: Իրոք, հոդվածում մեր մռայլ իրականությունն է: Այսքանը: Հարգարժան հոդվածագիրը տեսնում է ամենավտանգավորը. *«Կրթության նոր բովանդակության ստեղծման բացակայություն, մի իրականության դպրոցից նոր իրականության դպրոցի անցման ուղու անորոշությունը»*: *«Ինձ բարեփոխումների ճանապարհն է հետաքրքրում, ի՞նչ ուղիով ենք առաջ շարժվելու եւ առաջընթաց ապահովելու»*, գրում է տ. Բլեյանը: Իսկ ո՞ւմ չի հետաքրքրում, ի՞նչ եք առաջարկում Դուք: *«Բարեփոխել կրթությունը, ստեղծել նոր իրականությունների դպրոց, նշանակում է կրթական ծրագրերի ու ձեռնարկների տեքով նյութականացնել կրթության նոր բովանդակությունը»*: Այո՛, իսկ ինչպե՞ս: *«Շատ ավելի հավաստի ու արդյունավետ է գնալ արգելքների վերացման, կրթության զարգացման խոչընդոտների վերացման ճանապարհով, կրթության գործով շահագրգիռ կամ պատասխանատու անհատների փոխադարձ պայմանավորվածությամբ-համաձայնությամբ, հստակելով-ճշտելով բարեփոխման յուրաքանչյուր փուլ, էական ամեն մի նորամուծություն»*: Այս անորոշ հայտարարագիր-գաղափարի իրագործման որոշակի ուղիներ էի փնտրում ձեր հոդվածում, բայց... Կարող է զարմանալի թվալ, թե ինչո՞ւ եմ բոլոր հարցերը Ձեզ ուղղում: Եվ ճառ ասողը, եւ զանգ կախողը դուք եք լինելու նաեւ: «Մոռանանք», որ Ձեր կրթօջախին է տրվել (խոստովանենք, անձնուրաց ու Երեւանյան աշխատանքով) շատ բան փորձարկելու եւ ստուգելու, ուղղելու, որոնելու, մասնաճյուղեր, առանձնացնողներ ունենալու հնարավորությունը (դպրոցական կյանքի առհասարակ առնչվող ամեն մի գիտի, որ դա քչերին հասու «բախտ ու բախտավորություն» է), անտեսենք նաեւ, որ եթե լինեն, գիմնազիա, ճեմարան կամ նախակրթարան, տարրական դպրոց կամ նախավարժարան անունները իրական բովանդակությամբ» լցվելու համար ժամանակի կարիք ունեն, Դուք անցել եք ժամանակային այդ ստուգումը: Ամենակարեւորն այս է. Դուք պետության ներկայացուցիչ եք, պետության, նաեւ գաղափարախոսության բովանդակության այսպիսին կամ այնպիսին լինելու համար պատասխանատու անձ:

Մեր օրերում մոդայիկ են դարձել իրատեսության կոչերը, իսկ իրականությունն այս է. ուսուցանողները չեն զլացել ուսուցանել, մենք էլ չենք զլացել ուսանել «վերին իշխանությունների» ճշմարտությունները, այսօր էլ իներցիայով սպասում ենք հրահանգավորման: *«Բարձրյալի. Վերին իշխանությանը վերջին ճշմարտության* (իսկ գուցե չհամարակալե՞նք ճշմարտությունը-Ա.Բ.) *իրավունքի վերապահումը չի հաղթահարվել, կրթության, լուսավորության համակարգի վերադասի ամենակարողության պատրանքը շեղում է մարդկանց իրենց անելիքից»*: Իրավացի՛ եք: Այդուհանդերձ համարձակվում եմ վիճարկել Ձեր եզակի առաջարկություններից մեկը. *«Ցրենք կրթության մասին նոր օրենքի շուտափույթ ընդունման մտասեւեռումը: Նոր օրենքի կարեւորությունը չափազանցված է տասնապատիկ»*: *«Ով կյանքում հասարակության առարկայական կապացուցի իր արածի հիմնավոր-կենսական լինելը, նա է կրթության օրենսդիրն ու գործադիրը»*: Այսինքն՝ ամեն մի օրենք պետք է բխի օրվա պահանջից, իրականությունից: Իսկ մեր իրականությունը պահանջում է լցնել կրթական համակարգի պարապը թեկուզ եւ ինչ-ինչ հարցերում անկատար օրենքով, որովհետեւ *«իրականության արժեքների պրիզմայով նայելիս»* տեսնում ես, որ հանրապետության ուսուցիչների կեսից ավելին *«մեծացող հասարակական շփոթի, խորացող ճգնաժամի, սոցիալ-տնտեսական քաոսի, արագ փոխվող կառավարությունների»* պայմաններում, վերջապես իր անկատար գիտելիքների, մանկավարժական վարպետության պակասի պատճառով անկարող է ձեր երազած ուսուցիչ-դաստիարակը լինել, որովհետեւ առանձին նվիրյալները, ճիշտ է, որոշ են, բայց քանակն անտեսելու իրավունք չունենք: Ավելացնենք հոգեբանական բազմաթիվ արգելքների, մտածողության ու կենսակերպ դարձած սխալների հաղթահարման դժվարությունները: Այսօրվա ուսուցիչը 20-30 տարի աշակերտին բացատրել է սոցիալիստական ռեալիզմի առավելությունները, ջատագովել սովետական գրականությունը՝ խորապես համոզված, որ ճշմարտության, բարու, իսկական գիտական-մշակութային արժեքների կրողն ու փոխանցողն է ինքը: Դա նրա մեղքը չէ, այլ՝ ողբերգությունը: Ու չպիտի զարմանալ, ավելին՝ զայրանալ, որ գործում է հին իներցիան: Արդարացին, կարծում եմ, իրականությունը, ճշմարիտ արժեքները ներկայացնելն է, ուսուցչի ինքնահաղթահարմանն օգնելը, բայց դրա համար... սերնդափոխություն է պետք: Ի դեպ, մանկավարժական մամուլի հիմնական խնդիրներից մեկը, որով զբաղվում է «Մայրենին»:

Վերջապես, կանխագուշակելով կրթական օրենքի պարտադրման հետեւանքները, ավելացնում եք. *«Օրենքն այստեղ քիչ բանով կօգնի, եթե դպրոցում, ընտանիք-համայնքում, մեզանում չի սկսված կոփվը մարդկային համակեցության նոր, քաղաքակիրթ արժեքների հաստատման համար»*: Ընդունման ենթակա չէ այս ճշմարտությունը եւս: Այո, բայց հասարակության զարգացման պատմությունն ապացուցել ու ապացուցում է, որ անհնար է հեղափոխությամբ վերնաշենքային փոփոխություններ անել, կարճ ժամանակում վերածել հասարակական գիտակցությունը, ավելին, իրականությունը թելադրում է, որ հասարակական նոր գիտակցության ձեւավորման բեռն էլ դպրոցի ուսերին է: Ուրեմն, դպրոցին խոր անհրաժեշտ է գործունեության, կրթության բովանդակությունն ու ձեւը համակարգող-որոշարկող լծակ, որը թերեւս կարելի է անվանել օրենք: Օրենք, որը չի արգելելու նորի փնտրտուքը: Որքան անընդունելի է նոր օրենքի պարտադրումը, նույնքան եւ ավելի անընդունելի է ներկա անցումային շրջանում կրթական որեւէ օրենքի չգոյությունը, կրկնվում է հայտնի պատմությունը՝ գործն հաց չլինելիս սիրված ես բավարարվել ճաք հացով (եւ փոխաբերական, եւ ուղղակի իմաստով: Դասականները, ավաղ, մնում են արդիական): Եվ հարկ կա՞ իբրեւ դոգմա պատկերացնել օրենքը, բացառելով կատարելագործման, «բյուրեղացման» հնարավորությունը:

Մեր իրականությունն այս է: Թե որքանո՞վ է ուսուցչական մեծ բանակը լծվում դպրոցի վերափոխման գործին, որքանո՞վ է հետաքրքրվում, որոնում՝ վկայում են «չեղած մանկավարժական մամուլի» օրգաններից մեկում՝ «Հայոց լեզուն եւ գրականությունը դպրոցում» հանդեսում տպագրված Ձեր կրթօջախի մայրենի լեզվի ծրագրի, այլեւայլ բանավեճերի առիթով ստացված չարձագանքները, խմբագրական փոստի բովանդակությունը, մանկավարժության ու դպրոցական կյանքին առնչվող հոդվածների սովը:

Բոլոր «լուսավոր ծրագրերն» ու օրենքներն անցնում են կյանքի եւ ժամանակի փորձաքարը: Տարիներ են պետք: Մեկ, երկու, երեք... Համոզված եմ՝ ավելի շատ, որովհետեւ *«այսօրվա դպրոցական տնտեսության պահպանման խնդիրները մտածված շրջանցել չենք կարող, տնտեսական հարցերի լուծումը չի ենթադրում միայն կարկատանների, ջեռուցման, անբարեկարգ բակերի հարցերի լուծում: Փորձել ենք «նոր իրականության արժեքների պրիզմայով նայել նախակրթարանին ու հանրակրթական դպրոցին, մայրենի լեզվի առարկայի ծրագրին»*: Այո՛: *«Եղածից քարը քարին չի մնում»*: *«Մայրենիի ու օտար լեզուների, դպրոցական մյուս առարկաների շուրջ շահագրգիռ, բարյացակամ «խորհրդակցություն»* պետք է, բայց պետք են միջոցներ դասագրքեր տպելու համար, եթե ոչ նոր, ապա գոնե «սոցիալիստական աղբը» բացառած՝ այդպես խնայելով այնքան թանկարժեք թուղթը, որն, ի դեպ, մանկավարժական մամուլին էլ վաճառվում է կիլոգրամը 20 ռուբլով: Կարող ենք դասավանդել առանց դասագրքերի, աշակերտներն էլ կարող են սովորել առանց դասագրքերի. խելացի ամեն մի ուսուցիչ գիտի, որ, ասենք, տարրական դասարանների մայրենի լեզվի ընթերցարանները կարելի է մի կողմ դնել եւ հանված ու չհանված բազմաթիվ անճաշակ, երեխայի մտքին ու հոգուն խորթ [illegible] փոխարեն անցնել Թումանյան, Աղայան, ժողովրդական բանահյուսություն: Մեր արժեքները հո անսպա՞ռ են... Բայց պարզենք՝ հանրապետության քանի՞ դպրոցի գրադարանում կարելի է գտնել նվազագույնը տասը հատ նույն գրքից: Տնտեսական եւ ֆինանսական ի՞նչ միջոցներ են անհրաժեշտ գեղարվեստական գրականության, մանկական պատկերազարդ հանդեսների, քարտարանների, դիդակտիկ հարցախնդիրների, վարժությունների, տեստերի ժողովածուների ձեռքբերման համար: Մեր մռայլ իրականության դրսեւորումներից է, որ շատ գյուղական դպրոցներում ֆիզկուլտուրայի դասերը անցկացվում են առանց գնդակի, որն արժի ինչ որ 300 ռուբլի, ու փոխանցման խանութներից, որտեղ տարիներ շարունակ գրենական պիտույքներ եւ դպրոցական գույք էին տրամադրում,

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ ՏՊԱԳՐՎԱԾԻՆ

այսօր բառացիորեն ոչինչ հնարավոր չէ ձեռք բերել: Ուրեմն, չշրջանցենք տնտեսական խնդիրները, դրանց է հանգում դպրոցի գործունեության արդյունավետությունը, եթե ոչ բուն գոյությունը:

Իրավացի է հարցադրումը. *«Ո՞ր դպրոցում, լուսավորության համակարգի ո՞ր օղակում, կրթության բովանդակության նորացման ուղղությամբ ինչ է արվում»*: Իրոք, որտե՞ղ է մանկավարժական մամուլը: Պատասխանեմ իբրեւ խմբագրության ներկայացուցիչ. խելահեղ շրջապտույտի մեջ՝ դրամ հայթայթելու նպատակով, ինչպես մերօրյա «մեծապատիվ մուրացկան» կամ անմահ Պատրիկյան (ականջը կանչի դասականների): Անվիճելի է մանկավարժական մամուլի անհրաժեշտությունը, ցավոք, փաստ է, որ մանկավարժական մամուլի ֆինանսավորումը դադարեցված է արդեն մեկ տարի: Այդ կարող էր չիմանալ անգամ Մխիթար Սեբաստացի կրթօջախի տնօրենը, բայց ոչ երբեք ՀՀ Գերագույն խորհրդի պատգամավորը, ով գեթ գործի բերումով պիտի թերթեր թեկուզ պարբերական մամուլը: Հիշեցնեմ միայն «Մայրենի»-ի մասին հրապարակումները. Ա. Առամյան, *«Նեղ օրերից մեկը»*, («Ավանգարդ», 9. 06. 92, թիվ 46), Ա. Եղիազարյան, *«Ո՞րն է հաջորդը»* («Հայաստան», 12. 06. 92, թիվ 91), Թ. Ալեքսանյան, *«Սպասենք, մինչեւ ջրերը զուլալվեն»* («Ավանգարդ», 23. 06. 92, թիվ 50), Ա. Գլչյան, *«Այո, «Մայրենի»-ին պետք է օգնել»* («Հայաստան», 24. 06. 92, թիվ 97), Դ. Գասպարյան, *«Պահպանենք «Մայրենի»-ն»* («Ավանգարդ», 30. 06. 92, թիվ 52), Ս. Ալիխանյան, *«Ոչնչացնելը հեշտ է, բարենորոգել է պետք»* («Ավանգարդ», 9. 07. 92, թիվ 55)...

Թերեւս ակնկալելի էր եւ Ձեր հեղինակավոր ձայնի հնչումը «Մայրենի»-ին զորակցողների թվում: Թերեւս, որովհետեւ դեռ չգիտեի, որ Ձեր կարծիքով, *«Լուսավորության նախարարությունը հրատապ պիտի սկսի կառավարությանն ու հասարակությանն առաջարկի հարց դարձնել մանկավարժական մամուլի ստեղծման խնդիրը»*: Նաեւ մտածում էի, ճիշտ կլինեք ունեցածը նախ պահել, կարծում էի նաեւ, որ հեծանիվ արդեն չեն հնարում, մինչդեռ այս պարագայում դա շատ արդիական զբաղմունք է: Ապացո՞ւյց. *«Ազատ եւ անկախ թերթերը եւ շնորհք ունեն, եւ կարծես ցանկություն ու հնարավորություն: Գործակցել է պետք: Նպաստել է պետք նոր մանկավարժական ամսագրի ու թերթերի ծնունդին: Չի կարելի դրանց ստեղծումը թողնել հանգամանքների երջանիկ դասավորությանը»* (իսկ կարելի՞ է արդեն ստեղծվածի ճակատագիրը թողնել «հանգամանքների երջանիկ դասավորությանը» – Ա. Բ.): Առաջին պահի սա էլ ընդունելի է, բայց ով կարող է բացատրել՝ ո՞րն է ազատ ու անկախ մամուլը, հնարավո՞ր է վերջինիս գոյությունը, երբ վճարողն է երաժշտությունը պատվիրում:

Ես դժվարանում եմ հավատալ, որ «Մայրենի»-ի փակման մասին Ձեր հայտարարությունը չիմացության հետեւանք է, որ Դուք «Մայրենի»-ն՝ կայուն ավանդույթներ, գործունեության հաստատված ելակետեր ունեցող պարբերականը, պարզապես մանկավարժական մամուլ չեք համարում, քանզի այն շատ հեռու է Ձեր պատկերացրած տեղեկատվություն ամփոփող «դասի թերթից», որը շատ ավելի արդյունավետ է փոխարինել կայուն եթերաժամ ունեցող հեռուստահաղորդմամբ, երբ կներկայացվեին հանրապետության դպրոցների առօրյան, եւ «փրփուրն ու աղմուկը», եւ դպրոցների ստեղծման «իրական ընթացքը»: Վերջապես, տարբերակենք տեղեկատվությունը գիտությունից, սահմանազատենք թերթերի, ամսագրերի, հեռուստատեսության, ռադիոյի գործունեության ոլորտները:

Իսկ վերջում եւս մեկ ճշտում. կարծում եմ, այս խոսակցությունը բնականաբար ակնկալելու է շարունակություն, որը շատ ավելի գործնական եւ արդյունավետ կլինի, եթե ծավալվի ոչ մամուլի էջերում, որտեղ, ի դեպ, մեր հնարավորությունները խիստ անհավասար են: Անձամբ ես գոնե հակված եմ շատ ավելի գործնականության, քան... լրագրության: Այնուհանդերձ, շնորհակալություն եմ հայտնում Ձեր հուզիչ հոգատարության համար եւ իբրեւ ուսուցիչ, եւ իբրեւ լրագրող՝ ակնկալելով, որ Ձեր հետագա հրապարակումները կլինեն ոչ միայն հիմնավոր, այլեւ՝ բարեխիղճ, այլեւ՝ բարյացակամ:

ԱՇԽԵՆ ԲԱԲԱՅԱՆ
«ՄԱՅՐԵՆԻ» հանդեսի գիտական խմբագիր

ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ
DIAGNOSTICA

Դիմեք մեր բժշկական կենտրոններին, եւ Ձեր առողջությունը հուսալի ձեռքերում կլինի:

Երեւան, Աջափնյակ, Մարգարյան փ. 6, հեռ. 35-01-58, 35-13-01
Քանաքեռ, Ֆանարջյան փ. 55, հեռ. 28-75-24,
Կենտրոն, Թումանյան փ. 23, հեռ. 53-85-81
Գյումրի, Շչեդրինի 54ա, հեռ 3-60-72
Գորիս, Մաշտոցի փ. 3, հեռ. 2-26-87

ԲԺՇԿԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵՏԻՐԱԿԱՆ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄԸ

- Ապահովում է հիվանդությունների ախտորոշման բարձրագույն մակարդակ:
- Ապահովագրում է ձեր առողջությունը ողջ կյանքի ընթացքում:
- Միայն մեզ Դուք կարող եք դիմել բոլոր հիվանդությունների դեմ նաեւ բոլոր բժշկական հարցերով, քանի որ «ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ»-ն ոչ միայն միջազգային պահանջներին համապատասխանող ամենաժամանակակից սարքերն ու մասնագետներն ունի, այլեւ անհրաժեշտության դեպքում Ձեր բուժօգնությունը կազմակերպում է հանրապետությունից դուրս կամ համապատասխան մասնագետներ է հրավիրում:
- Միայն մեզ մոտ Դուք կարող եք ստանալ Ձեր ախտորոշումը կամ ապահովագրել առողջությունը կայուն եւ ցածր գներով, անկախ ցույց տվող բուժօգնության ծավալից եւ տեւականից:
- Մենք ընդունում ենք բժիշկների տնային կանչեր (հեռ. 35-70-38) Դուք կարող եք անցնել հետազոտությունները ավելի արագ եւ հանգիստ մթնոլորտում, եթե դիմեք մեզ ժամը 14.00-ից հետո կամ շաբաթ օրերը ժամը 9.00-ից մինչեւ 15.00:
- Ձեր հարմարության համար մենք աշխատում ենք ամեն օր (բացի կիրակի օրից), ժամը 8.30-ից մինչեւ 19.00, շաբաթ օրը՝ մինչեւ 15.00:

PUBLISET

Աբու Մուսա. Փոքր կղզին մեծ քաղաքականության ցանցում

Անգլիական ծեր աղյուսը գլուխ է բարձրացնում Պարսից ծոցում

Այս օրերին Արեւմուտքի եւ Միջին Արեւելքի զանգվածային լրատվական միջոցները հեղեղված են Իրանի եւ Արաբական Միացյալ Էմիրությունների միջեւ ստեղծված հակամարտության վերաբերյալ նյութերով, որը ծագել է Պարսից ծոցում գտնվող երեք Աբու Մուսա, Մեծ Թանբ եւ Փոքր Թանբ կղզիների պատկանելության խնդրի շուրջ: Այդ կղզիները գտնվում են ռազմավարական մեծ նշանակություն ունեցող Հորմուզի նեղուցի մոտ, որտեղից անցնում են նավթատար բազմաթիվ խոշոր նավեր: Բացի դրանից, այդ կղզիներն Իրանին հնարավորություն են տալիս ծավալվել դեպի հարավ: Աբու Մուսան 25 քառ. կմ տարածություն եւ 700 բնակիչ ունի, եւ գտնվում է Շարջայից 43, իսկ Իրանից, 67 կմ հեռավորության վրա: Կղզում տեղակայված է Շարջայի ոստիկանական 1 պահակակետ, գործում է 200 աշակերտով մի դպրոց, երկու փոքր էլեկտրակայան եւ ծովի ջուրը աղազերծելու փոքր գործարան: 1971 թ. Անգլիայի պահանջով ՄԱԿ-ը Բահրեյնում, որ մինչ այդ Իրանին էր պատկանում, անկախանալու հարցով հանրաքվե անցկացրեց: Այդ հանրաքվեի տվյալները մինչեւ այսօր Իրանում շատերը խիստ կասկածի տակ են դնում: Պարսից ծոցից անգլիական զորքերի հեռանալուց եւ Արաբական Միացյալ Էմիրությունների կազմավորվելուց հետո Իրանը համառորեն պահանջեց, որ Թանբյան կղզիները վերադարձվեն իրեն, քանի որ դրանք, ըստ իրանական աղբյուրների, մինչեւ անգլիական նավատորմի մուտքը Պարսից ծոց պատկանել են Իրանին: Վերջապես Իրանն ու Անգլիան այդ հարցում համաձայնության եկան, ըստ որի Իրանը պետք է հրաժարվեր Բահրեյնի նկատմամբ իր տարածքային պահանջներից եւ փոխարենն ստանար վերոհիշյալ կղզիները: Իրանի ծովուժի նախկին հրամանատար Աբայի Յազդանին, որը մասնակցել է 1971 թ. աշնան գործողություններին, մի հարցազրույցի ընթացքում խոսելով այդ համաձայնության մասին, նշել է. *«Այդ կղզիների գրավումը հանդիպեց Ռաս-ալ Խայմայի* (ԱՄԷ-ի 7 շեյխություններից մեկը), *դիմադրությանը, որովհետեւ Շարջայի շեյխությունը եւ տեղի բնակչությունն անտեղյակ էին այդ համաձայնությանը: Եւ երբ Իրանի զորքերը մտան Մեծ Թանբ, իրաքյան ուժերը, որ հսկում էին կղզին, ընդհարվեցին Իրանի զորքերի հետ, եւ 7-8 մարդ սպանվեց: Իրանի այն ժամանակվա արտգործնախարարության բարձրաստիճան մի պաշտոնյա այդ հարցի կապակցությամբ հայտնել է, թե «Թանբյան կղզիների գրավումը, որոնք պատկանում էին Ռաս-ալ Խայմային, առանձնապես դժվարություն չէր ներկայացնում, քանի որ դրանք անմարդաբնակ էին, եւ Ռաս-ալ Խայմայի շեյխին չնչին գումար հատկացնելով՝ համոզեցին: Սակայն Աբու Մուսայի հարցում որոշ դժվարություններ եղան: Նախ, որ Աբու Մուսան ռազմավարական տեսանկյունից շատ կարեւոր դիրք ունի, եւ երկրորդ՝ այնտեղ մի խումբ շարջացի արաբներ էին ապրում»:*

1971 թ. վերջերին շահի կառավարության եւ Շարջայի շեյխ Խալեդի միջեւ Անգլիայի երաշխավորությամբ ստորագրվեց 7 կետից բաղկացած մի համաձայնագիր, ըստ որի Աբու Մուսա կղզին պետք է կառավարվեր համատեղ Իրանի եւ Շարջայի շեյխության կողմից: Ըստ որում, Իրանի բանակի զորքերը պետք է տեղակայվեին կղզու որոշակի մասում, իսկ Շարջայից ոստիկանական մեկ պահակակետ պետք է լիներ:

Աբու Մուսայի գրավումը քննադատվեց Արաբական լիգայի կողմից: Մեծ ակտիվություն ցուցաբերեց հատկապես Իրաքը: 1979 թ. իրաքյան պատերազմից 4 ամիս առաջ Իրաքը նորից անդրադարձավ այդ կղզիների հարցին, որն էլ դարձավ պատերազմն սկսելու պատրվակներից մեկը: Ծոցի պատերազմից հետո Իրանի եւ Ծոցի երկրների միջեւ հարաբերությունները բարելավման եւ զարգացման միտում ունեին, սակայն մի քանի ամիս առաջ մեծ աղմուկ բարձրացվեց այն պատճառով, թե իբր Իրանը Աբու Մուսայի արաբ բնակիչներին վտարում է կղզուց: Անգլիան անմիջապես արձագանքեց դրան: «Հիշելով» իր երաշխավորի «առաքելությունը» նա շտապեց հովանավորել ԱՄԷ-ին, որի հետ պաշտպանական պայմանագիր ունի:

Անգլիայի այդ քայլը կարելի է բացատրել նրանով, որ Արեւմուտքը մեծ հույսեր էր կապում Իրանի Իսլամական Մեջլիսի նոր ընտրությունների հետ, ուր նախագահ Ռաֆսանջանիի կողմնակիցները մեծամասնություն են կազմում: Արեւմուտքը հուսով էր, թե դա կնպաստեր Իրանի քաղաքական գիծը կտրուկ փոփոխությունների ենթարկելուն հօգուտ Արեւմուտքի, բայց դա տեղի չունեցավ, եւ Արեւմուտքի հաշվարկները չարդարացան: Անգլիայի այդ քայլի առաջին նպատակը Արեւմուտքի ճնշումը Իրանի վրա ուժեղացնելն էր, երկրորդը՝ Պարսից ծոցում որոշ չափով դարասկզբում ունեցած իր դերը վերականգնելը: Մանավանդ որ Ամերիկան էլ իր հերթին Ծոցի երկրների հետ մեկը մյուսի ետեւից ռազմական դաշինք է ստորագրել:

Քաղաքական որոշ դիտորդներ այն կարծիքին են, թե Աբու Մուսա կղզին «դե ֆակտո» Իրանին միացնելու նպատակը Ամերիկայի մուտքը այդ կղզի արգելակելն է:

Իրանի եւ ԱՄԷ-ի հարաբերությունները լրջորեն սրվեցին այն բանից հետո, երբ օգոստոսի 25-ին Շարջայի նավը 100 ուղեւորներով մոտեցավ Աբու Մուսային, սակայն իրանական պաշտոնատարները թույլ չտվեցին խարիսխ գցել, եւ նավը ստիպված վերադարձավ Շարջա: Ըստ լոնդոնյան «Քեյհան» շաբաթաթերթի, ուղեւորները, որոնց մեջ կային կանայք եւ երեխաներ, ԱՄԷ-ի, Հորդանանի, Սիրիայի, Եգիպտոսի քաղաքացիներ էին, ինչպես նաեւ ուսուցիչներ: Այս դեպքից հետո ԱՄԷ-ի եւ որոշ արաբական երկրների զանգվածային լրատվական միջոցները հակաիրանական հուժկու ալիք բարձրացրին: Այնուհետեւ Պարսից ծոցի ավազանի երկրների համագործակցության խորհուրդը (Սաուդյան Արաբիա, Քուվեյթ, Կատար, ԱՄԷ, Բահրեյն), իր 44-րդ համաժողովում քննադատելով Իրանի այդ քայլը, մեղադրեց վերջինիս 1971 թ. կղզիները բռնակցելու մեջ:

Խորհուրդը գտնում էր, որ Իրանի գործողությունները սպառնալիք են ստեղծել ԱՄԷ-ի տարածքային ամբողջականության, ինչպես նաեւ Ծոցի ավազանի խաղաղության եւ կայունության համար: Սակայն, ինչպես նշում են իրանական շատ աղբյուրներ, այս ամբողջ աղմուկը իրական հիմքեր չունի: Իրանի արտգործնախարարության Պարսից ծոցի ավազանի երկրների բաժնի վարիչ պրն. Ֆումանին, որն այժմ նաեւ Իրանի նախագահի ներկայացուցիչն է Աբու Մուսա կղզում, խնդրի կարգավորման վերաբերյալ մամուլի ասուլիսում, հերքելով Իրանին ուղղված մեղադրանքները՝ Շարջայի նավի միջադեպի հետ կապված, նշել է, թե *«այն ժամանակ, երբ Իրանի Իսլամական Հանրապետությունը սերտ բարեկամական հարաբերություններ է հաստատում Պարսից ծոցի ավազանի երկրների հետ, ԱՄԷ-ի զանգվածային լրատվական միջոցներում հրապարակվող իրականությանը չհամապատասխանող լուրերը հարցականի տակ են դնում այդ հարաբերությունները: Մեր կարծիքով, այդ ստահոդ լուրերը ղեկավարվում են անտեսանելի ձեռքերով, որոնք շատ հաճախ գտնվում են շրջանից դուրս: Դրանց նպատակը Իրանի եւ Ծոցի երկրների միջեւ փոխհարաբերությունները որպես փակուղային ներկայացնելն է: Սակայն համոզված ենք, որ ԱՄԷ-ի հեռատես եւ խորաթափանց քաղաքագետները ճիշտ եզրակացության կհանգեն»:*

Հարցին անդրադարձել է նաեւ Արաբական լիգան, սակայն այս կազմակերպությունը ցայսօր երբեք որեւէ հարցում միասնական որոշում չի ընդունել եւ այսօր էլ հազիվ թե միահամուռ որոշում կայացնի: Իրաքի պաշտպանության նախարարության օրգան «Ալ-Ղադսիյա» թերթը, Ծոցի համագործակցության երկրներին նախազգուշացնելով Իրանի «ծավալապաշտական» ծրագրերից, գրում է. *«Իրանն իր ռազմական վերահսկողությունն ուժեղացնելով Աբու Մուսա կղզու վրա, կղզին որպես ռազմական հենակետ կօգտագործի Ծոցի երկրների դեմ: Աբու Մուսայից հետո հերթը կհասնի Բահրեյնին»:* Անկասկած հարցի նկատմամբ Իրաքի նման մոտեցումը մեկնաբանության կարիք չի զգում: Սադդամի վարչակարգը Իրանի վրա ճնշում գործադրեր ցանկացած դրսեւորման պատրաստ է աջակցելու, երբ չասենք, որ հենց այդ նպատակի զոհն է դարձել ինքը Իրաքը:

Իրանը բազմիցս ընդգծել է, որ ինքը պատմական եւ իրավական անհերքելի փաստեր ունի, որոնք ապացուցում են այդ կղզիների իրանական պատկանելությունը: Իրանի Իսլամական Հանրապետության նախագահ պրն. Ռաֆսանջանին, որը միաժամանակ նաեւ Իրանի Ազգային անվտանգության խորհրդի նախագահն է, տարբեր առիթներով անդրադառնալով այդ կղզիների հարցին, նշել է, որ Աբու Մուսա կղզու անվտանգությունը պահանջում է ավելի աչալուրջ մոտեցում ցուցաբերել: Նա շեշտել է, որ ընդհարումները շրջանում ձեռնտու չեն այդ շրջանի երկրներին եւ չեն համապատասխանում նրանցից ոչ մեկի շահերին: Եթե որեւէ շահ կա, ապա դա գերուժերի շահն է:

«Մելաթե Իրան» (Իրանի ժողովուրդ) կուսակցության ղեկավար Դարյուշ Ֆուրուհարն այդ հարցին նվիրված մի հարցազրույցի ժամանակ իրավիճակը գնահատեց որպես հերթական հակաիրանական դավադրություն, որ ժամանակ առ ժամանակ նյութվում է ընդդեմ Իրանի, ավելացնելով, թե դա քարոզչական պատերազմ է, իսկ ԱՄԷ-ի նախագահ Շեյխ Զաեդը այդ քարոզչության գործիքն է լոկ: *«Արաբներն իրենց կորած հողերը տեսնելու համար պետք է հայացքները դարձնեն դեպի Արեւմուտք, ոչ թե Արեւելք»*, ասաց նա:

Թեհրանում հրատարակվող «Քեյհան» օրաթերթը նույնպես իրադրությունը գնահատելով որպես քարոզչական պատերազմ, նախազգուշացնում է, որ լրտեսների ներթափանցման հնարավորությունները նվազեցնելու նպատակով, բացի ԱՄԷ-ի քաղաքացիներից, այլ երկրների հպատակների մուտքը կղզի պետք է թույլատրվի խիստ զգուշությամբ: Թերթը շարունակում է. *«Մեծ հավանականությամբ այստեղ գլուխ է բարձրացել անգլիական ծեր աղյուսը»:*

Պակիստանի կառավարությունը հավանություն տվեց Իրանի դիրքորոշմանը Պարսից ծոցի կղզիների հարցում եւ բարձր գնահատեց այն:

Սիրիան միակ պետությունն է, որ բարեկամական սերտ հարաբերություններ ունի թե Իրանի եւ թե ԱՄԷ-ի հետ: Նա ստանձնել է միջնորդի պարտականությունները խնդրի խաղաղ կարգավորման համար, սակայն Իրանը, մերժելով Սիրիայի միջնորդությունը, համաձայնել է Աբու Դաբիում ԱՄԷ-ի հետ բանակցությունների սեղանի շուրջ նստել:

ԷՄՄԱ ԲԵԳԻՋԱՆՅԱՆ

Ամերիկյան փորձագետների նախազգուշացումը

Նախկին Խորհրդային Միության տարածքում մոտ 93 մլն. զոհ հնարավոր բախումներից, սովից եւ համաճարակներից

Ամերիկյան գաղտնի ծառայությունների փորձագետները նշում են նախկին Խորհրդային Միության տարածքում ռազմական ընդհարումների վտանգի մասին, որի համեմատությամբ Բալկաններում արյունալի իրադարձությունները հարաբերականորեն անմեղ են թվում, գրում է գերմանական «Շպիգել» հանդեսը: Վերջերս Եվրոպայում ամերիկյան զորքերի շտաբ-կենտրոնը դաշնակիցների համապատասխան ծառայություններին տեղեկացրեց Վաշինգտոնի անհանգստության մասին: Համաձայն այդ տեղեկության, քայքայվող հսկայական կայսրությունում առկա է 12 շրջանային պատերազմների սպառնալիքը, եթե տնտեսական իրավիճակն էլ ավելի վատթարանա, իսկ էթնիկական հակամարտությունները չկարգավորվեն խաղաղ ճանապարհով:

Ամերիկյան պաշտպանության նախարարության հետախուզական ծառայությունն արդեն մոտավոր հաշվարկներ է արել, թե այդ դեպքում ինչքան զոհեր եւ փախստականներ կարող են լինել: Ռուսաստանը եւ Ուկրաինան, երկու ամենահզոր պետությունները, Խորհրդային Միության ժողովուրդների միջեւ պատերազմում կկորցնեն 200 հազար զինվոր եւ կունենան փախստականների 10 միլիոնանոց հեղեղ ու 2 միլիոն զոհ՝ հիվանդությունների, բուժօգնության բացակայության եւ վատ հիգիենիկ պայմանների պատճառով:

Ուկրաինայի եւ Մոլդովայի միջեւ ռազմական գործողությունները նույնպես արյունալի գին կպահանջեն՝ 67 հազար զոհ եւ 2,8 միլիոն փախստական: Գնահատելով 12 շրջանային հնարավոր պատերազմների հետեւանքները, ամերիկացիները նշում են հետեւյալ թվերը. 523 հազար զոհ ռազմի դաշտում, 21,7 միլիոն փախստական, 88 միլիոն զոհ՝ սովից եւ 4,3 միլիոն զոհ՝ համաճարակներից: ■

Նկարահանդես-վաճառք կամերային երաժշտության տանը

Սեպտեմբերի 26-ին, ժամը 12-ին, Երեւանի կամերային երաժշտության տանը, Երեւանի քաղաքային խորհրդի կողմից կազմակերպվում է նկարահանդես-վաճառք: Ներկայացվելու են հայ ազգի գեղանկարչության նահապետի՝ Մարտիրոս Սարյանի, անվանի նկարիչներ Հովսեփ Կարալյանի, Վրույր Գալստյանի, Խաչատուր Եսայանի, Մարտին Պետրոսյանի, Հակոբ Գրիգորյանի եւ ուրիշների գործերից:

Նկարահանդես-վաճառքի մասնակիցներին հիշեցնենք, որ հավաքված ամբողջ եկամուտը ծախսվելու է Երեւանի այնքան օգնություն հայցող մշակութային օջախների կարիքների համար:

Տոմսերը վաճառվում են կամերային երաժշտության տանը՝ անուրդի օրը:

Երեւանի քաղաքային խորհուրդ

Մամուլը եւ իշխանությունը

Մեր ժամանակներում իշխանության եւ լրատվության զանգվածային միջոցների միջեւ հաճախ են տեղի ունենում բանավեճեր: Անշուշտ, աշխարհում մամուլի բացարձակ ազատություն չկա: Այն սահմանափակվում է քաղաքական, տնտեսական, իրավաբանական, նաեւ շուկայական տնտեսության թելադրած պայմաններով: Այդ տեսակետից չափազանց հետաքրքիր է թերթերի հրատարակիչների միջազգային դաշնության նախագահ, հոլանդացի Յան Նոուենի ելույթը վերջերս Պրագայում կայացած դաշնության վերջին համագումարում: Այդ կազմակերպությունը, որի նստավայրը գտնվում է Փարիզում, միավորում է Միացյալ Նահանգների, Կանադայի, Արեւմտյան Եվրոպայի, Ճապոնիայի եւ այլ երկրների թերթերի սեփականատերերին, խմբագիրներին, մենեջերներին:

Ժողովրդավարությունն ավելի զորեղ է, երբ մամուլին տրվում է առավելագույն ազատություն՝ նույնիսկ երբ դա նեղանակում է, որ ստիպված պետք է հաշտվել մի շարք բացասական պահերի հետ, ընդ որում երբեմն չափազանց անհաճո: Դրանցից մեկն անխուսափելի կառավարության գործողությունների վրա հակազդելու մամուլի անսահման հնարավորությունն է՝ լինի արդարացի կամ անարդարացի, չափավոր կամ անզուսպ: Ես գիտեմ, որ Արեւելյան եւ Կենտրոնական Եվրոպայի երկրների կառավարությունների մեծամասնությունը (եթե ոչ բոլորը) իրեն չափազանց վիրավորված է զգում այն բանի համար, որ, ստանալով ազատություն, մամուլն առաջին հերթին այն օգտագործում է այդ կառավարությունների քննադատելու նպատակով: Սակայն դա բնականորեն ընդունված կարգ է, ինչպես եւ բնական է քաղաքական ղեկավարների զայրույթը, որոնք դժվարին իրավիճակում պայքարում են իրենց երկրների բարեկարգման համար եւ գտնում, որ մամուլն այդ գործընթացի նկատմամբ պետք է բռնի «կառուցողական» դիրք: Ես ուզում եմ մեջբերել ամերիկյան մի հրատարակչի կատարելապես խելացի խոսքը, որը օտարազգի մի լրագրողի այն հարցին, թե ինչպիսին են մամուլի եւ ԱՄՆ-ի կառավարության հարաբերությունները, պատասխանեց. *«Հարաբերությունները եղել են վատ, դրանք դեռ մնում են վատ: Եւ ոչ մի պարագայում չպետք է թույլ տալ դրանց բարելավումը»:*

Որպես էլ ավելի կարեւոր հանգամանք, ես կցանկանայի մամուլի ազատությունը մեկ այլ տեսանկյունից: Թերթերի հրատարակիչների միջազգային դաշնությունն այն որակեց որպես իր գլխավոր նպատակ՝ «ծառայել մամուլի ազատության պաշտպանության եւ թերթերի տնտեսական անկախության խրախուսմանը, որպես մամուլի առաջնահերթ երաշխիքների»: Այլ խոսքով, մենք հայտարարեցինք, որ մամուլի ազատությունը կմնա տեսական եւ դատարկ մի կոնցեպցիա, եթե մամուլը չունենա այն իրագործելու միջոցներ: Ինչպես աշխարհի այլ շրջաններում, Արեւելյան եւ Կենտրոնական Եվրոպայում եւս շատ արագ հասկացան դա, քանի որ այստեղ թերթերը եւ տպագիր մյուս մարմինները, հրատարակման եւ տարածման գործում հանդիպում են գրեթե անլուծելի խնդիրների:

Մենք գիտենք, որ իշխանությունների կողմից կատարվել էին եւ շարունակում են կատարվել չարաշահումներ: Նրանք բաշխման պետական հին համակարգն օգտագործում են, օրինակ, կառավարական հրատարակչություններին արտոնություններ տրամադրելու համար կամ բարձրացնում են տպագրական ծառայությունների եւ նյութերի գները, ձգտելով գործնականում անհնարին դարձնել այս կամ այն թերթի տպագրումը: Պարզ է, որ նման կարգի չարաշահումները պետք է դադարեցվեն: Եթե ավելի լայն մոտենանք խնդրին, ես կառաջարկեի, որ կառավարությունները կատարյալ պատասխանատվություն կրեն այնպիսի պայմաններ ստեղծելու համար, որոնց դեպքում մամուլը կունենա տնտեսական անկախություն եւ դրանով իսկ իր ազատությունը պահպանելու հնարավորություն: Ամերիկայի եւ Արեւմուտքի որոշ ժողովրդավարական երկրներում, սակայն, Անգլիայում, գոյություն ունի հասարակական մի համաձայնություն, որը լավագույնս իր նպատակին է ծառայում, երբ մամուլը կառավարությունից չի ստանում ոչ մի նպաստ: Ավելի նվազ ժողովրդավարական՝ Ֆրանսիայի պես երկրում ամեն տարի թերթերին հատկացնում են պետական մեծ գումարներ, որպեսզի օգնեն նրանց կենսունակությանը: Իմ կարծիքով, այստեղ խնդիրը ոչ այնքան բարոյական եւ փիլիսոփայական է, ինչպես այն երբեմն փորձում են ներկայացնել, որքան տնտեսական՝ կապված արտադրության արժեքի, թերթերի վաճառքի մակարդակի (այն մի քանի անգամ ավելի բարձր է, քան Ֆրանսիայում), գովազդի ծավալի հետ: Խնդիրը ավելի շուտ այն է, թե մամուլն արդյոք ընդունա՞կ է ինքնուրույն ապրել, թե՞ անհրաժեշտ է օգտագործել պետական միջոցները նրան օգնելու նպատակով: Նորանկախ ժողովրդավարական երկրներում, որոնք ստեղծվել են Արեւելյան եւ Կենտրոնական Եվրոպայում, պետությունը պարզապես հնարավորություն չունի ֆինանսավորել մամուլն անգամ խիստ ցանկության դեպքում: Սակայն պետությունը շատ հաճախ բավականին իշխանություն ունի, որպեսզի օգնի մամուլին անկախության տանող դժվարին ճանապարհին: Այդ օգնության ձեւերից են միջոցների ավելի արդարացի օգտագործման ապահովումը եւ սեփականության ձեւով տպագրական արտադրության ու տարածման միջոցները, որոնք մինչ այդ գտնվում էին կառավարությունների ձեռքում, նոր սեփականատերերին հանձնելը:

Հ. Լ.

Բոսնիան եւ իսլամի սուրը

Այժմյան հարավսլավական ողբերգության մեջ առանձնահատուկ տեղ է գրավում Բոսնիայի եւ Հերցեգովինայի Հանրապետությունը: Նրա մեջ մտնում են պատմական երկու համանուն մարզերը: Տարածքը՝ 51,1 հազար քառակուսի կմ, բնակչությունը՝ 35 միլիոն 800 հազար մարդ: Ազգային կազմի 44 տոկոսը սերբեր եւ խորվաթներ են, մի այդքանն էլ մուսուլման սլավոններ: Հանրապետության մայրաքաղաք Սարաեւոն ունի մոտ 240 հազար բնակիչ: Սոցիալական եւ ազգային հարցերի անլուծելիությունը եւ դրա հետ կապված՝ ժողովրդի իրավունքների համար անխնա պայքարը, գալիս են հնուց: Լոնդոնի տնտեսագիտության դպրոցի միջազգային հարաբերությունների պրոֆեսոր Ֆրեդ Հոլիդեյը «Գարդիան» թերթում տպագրել է մի ուշագրավ հոդված «Բոսնիան եւ իսլամի սուրը» վերնագրով, որտեղ վերլուծում է ներկայիս իրադարձություններն այդ հանրապետության շուրջ:

Բոսնիայի դեպքերին ուշադրությամբ հետեւում են ոչ միայն արեւմտյան աշխարհում: ՄԱԿ-ում հինգ մուսուլմանական երկրներ՝ Թուրքիան, Իրանը, Պակիստանը, Եգիպտոսը, Սենեգալը, իրենց կառավարություններից հրահանգ են ստացել կազմել մի կոմիտե եւ գործել ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի հետ համատեղ: Պատմականորեն զբաղեցնելով վճռական տեղերից մեկը բալկանյան քաղաքականության մեջ եւ այժմ հանդիսանալով բալկանյան երկիր, Թուրքիան վաղուց ի վեր Սերբիայի դեմ վճռական գործողությունների կոչ է անում:

Թեհրանի պաշտոնյաները եւ լրագրողները նախապատրաստել են մի վերլուծություն, ըստ որի ԱՄՆ-ը եւ Արեւմուտքը ամբողջովին եւ քողարկված ձեւով օգնում են Սերբիային: Այդ օգնությունը, փաստորեն, մուսուլմանների դեմ Արեւմուտքի «համընդհանուր պայքարի» մի մասն է: Այնուհետեւ, եվրոպական երկրները միասնական են իրենց անհանդուրժողականությամբ՝ տեսնել մի նոր անկախ իսլամական պետություն, ինչպիսին Բոսնիան է: Կասկած չկա, որ Բոսնիան ավելի ու ավելի է վերածվում իսլամական աշխարհում մտահոգության եւ անհանգստության փաստարկի:

Ժամանակակից պատմության մեջ առաջին անգամ իսլամական երկրները գրավում են ակտիվ դիրք, եվրոպական ներքին հակամարտության նկատմամբ: Իհարկե, Բոսնիայի բնակչության մոտավորապես 44 տոկոսը կազմող մահմեդականները մինչեւ վերջերս առանձնապես չէին նույնացնում իրենց Արեւելքի իսլամների հետ, ավելի շատ ձգտելով արագացնել իրենց պատկանելությունը Եվրոպայի սլավոններին: Բոսնիայի կառավարությունը կազմված է ոչ միայն մահմեդականներից, այլեւ սերբերից եւ խորվաթներից: Իսլամական երկրներն ընդունակ են միայն աննշան ձեւով ազդել Բոսնիայի վերաբերյալ մշակվող ռազմական կուրսի վրա: Թուրքիան, օրինակ, խիստ կապված է ՄԱԿ-ին, ՆԱՏՕ-ին, ԵԱՀԽ-ին: Իրանը նույնպես մերժում է միակողմանի գործողությունները: Մի խոսքով, միջազգային այս կամ այն խնդիրների նկատմամբ իսլամական պետությունները միացյալ դիրքավորում չունեն, ինչը արդյունք է նաեւ Պարսից ծոցի պատերազմի: Ասենք, Կովկասում Թուրքիան օգնում է մուսուլմանական Ադրբեջանին, իսկ Իրանը չեզոք մնում, եւ նույնիսկ ամբողջությամբ վերցրած համակրում է քրիստոնյա Հայաստանին: Հարկ չկա խոսել արաբ-իսրայելական գործերին վերաբերող հայացքների եւ մոտեցումների տարբերակների մասին: Իսլամական երկրների մեծամասնությունն օգնում է Հունաստանին, ոչ թե Թուրքիային:

Այնուամենայնիվ, ներկա փուլում առկա են մի քանի ծանրակշիռ փաստարկներ, որոնք գալիս են հաստատելու մուսուլմանական երկրների անհանգստությունը եւ մտահոգությունը: Նախ եւ առաջ ոչ թե մուսուլմանները, այլ քրիստոնյաները հակամարտությունը տեղափոխեցին կրոնական հարթության վրա: Սերբերը եւ խորվաթները, այսինքն՝ ուղղափառ քրիստոնյաները եւ կաթոլիկները ներխուժեցին Բոսնիայի ինքնիշխան պետություն, իրենց տներից արտաքսելով, բանտ նետելով եւ սպանելով հարյուր հազարավոր մուսուլմանների: Եւ այստեղ որպես փաստարկ են բերվում «քրիստոնյա արժեքները», որպես հետեւանք նման գործողությունների ենթադրվող օրինականությունը: Բոսնիան մուսուլմաններին ճնշելու լայն պատկերի միայն մի մասն է: Արեւմուտքում, իհարկե, տագնապ է առաջացնում Ալժիրի եւ Սուդանի, Իրանի եւ Եգիպտոսի իսլամական արմատականությունը: Սակայն երկրագնդի վրա քիչ չեն այն վայրերը, որ ոչ թե մահմեդականները, այլ նրանց ֆանատիկ հակառակորդները իսլամ դավանող Բիրմայից, Քաշմիրից, մինչեւ վերջերս Բուլղարիային եւ, բնական է, Պաղեստինին զրկում են քաղաքական իրավունքներից: Նույնիսկ Բոսնիայի մուսուլմանները պատմականորեն դեպի Եվրոպան կողմնորոշված վերջին շաբաթների իրադարձությունների արդյունքում կարող են փոխել այդ կողմնորոշումը, քանի որ աշխարհը մերժում է նրանց: Նրանք կցանկանային իրենց տեսնել այլ աշխարհում թեկուզ այն պատճառով, որ գալիք տարիներին այնտեղից կգա նավթը, նշանակում է եւ ջերմությունը:

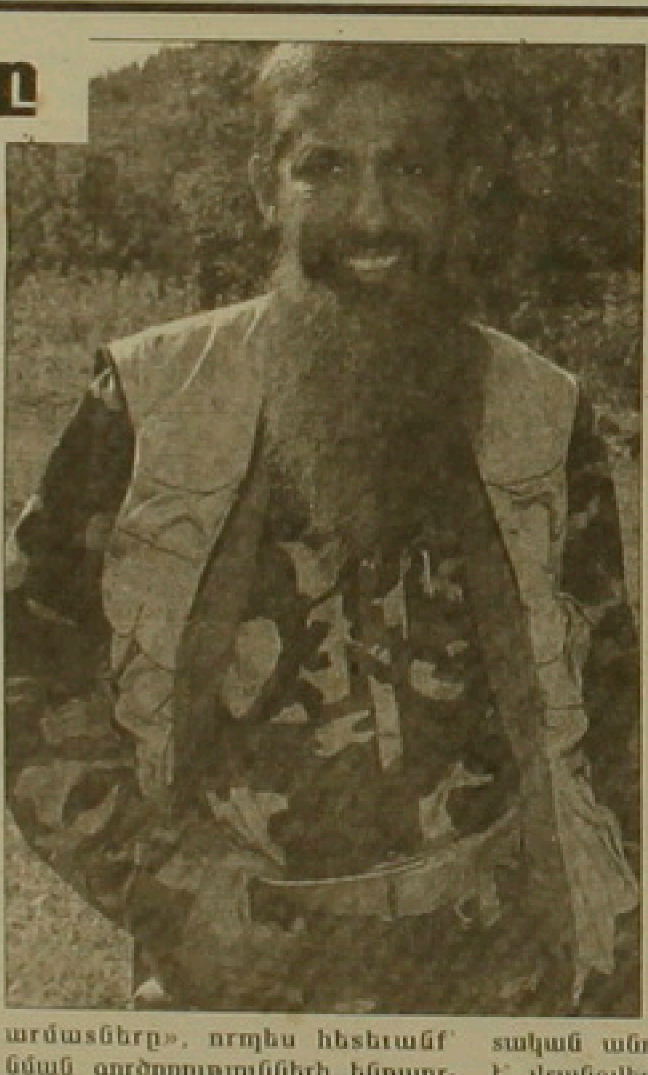

Բոսնիայի ճգնաժամի իսլամական կողմը հասկանալու համար անհրաժեշտ է հայացք գցել ոչ միայն կրոնական եւ աշխարհիկ պահերի միացման վրա, որոնք ներազդում են մուսուլմանական երկրների քաղաքականության վրա: Պետք է հասկանալ նաեւ, թե ինչու թույլ տվեց ներխուժումը Բոսնիա այն բանից հետո, երբ նա անկախություն էր ձեռք բերել:

Բոսնիայի ճակատագրի հանդեպ անտարբերությունը բացատրող ամենահիմնարար պատճառը հակաիսլամական տրամադրություն չէ, ոչ էլ քաղաքական գործիչների դավադրությունն ու անվճռականությունը: Գլխավոր պատճառը առաջատար տերությունների հավասարակշռության եւ առաջին հերթին Անվտանգության խորհրդի մշտական անդամների չկամությունն է՝ վտանգվել, իրեն կապելով հենց նոր ծնված եվրոպական պետության պաշտպանության հետ: Որքան մոտենում է Եվրոպայի խաղաղ ապագան եւ ծաղկումը, այնքան ԱՄՆ-ը ավելի է ազատվում խորհրդային հրթիռների երկյուղից, այնքան նվազ չափով են հավասարակշռությունը եւ զինված ուժերը համաձայնում ռազմական միջամտության անհրաժեշտությանը, այսինքն՝ կենդանի ուժի կորուստին, որը չի կարելի բացառել: Այս հանգամանքը կարեւորագույններից մեկն էր Իրաքի դեմ Քուվեյթին աջակցելու ժամանակ: Այն բացատրում է նաեւ քրդերին օգնություն տրամադրելու իրողությունը: Եթե մուսուլմանական երկրների ղեկավարները կարողանան իրենց քաղաքացիներին համոզել, որ Բոսնիայի ճգնաժամը մուսուլմանական ժողովուրդների նկատմամբ Արեւմուտքի արհամարհանքի եւս մի ապացույց է, ապա Արեւմուտքի բնակչությունը եւ նրա կառավարություններն ստիպված կլինեն նրա հետեւանքների մեղքը կրել հավասարաչափ:

■

Իրաքի ընդդիմադիր ուժերը միավորվո՞ւմ են

RF-1 ռադիոկայանը հաղորդեց, որ Իրաքում կայացել է Իրաքի 17 ընդդիմադիր կազմակերպությունների հավաքը, ուր քննարկվել են ընդդեմ Սադամ Հուսեյնի «Դիմակայության ընդհանուր ճակատ» ստեղծելու խնդիրները: Առանցքային է դիտվում Բաղդադի վարչակարգից անկախ ընտրություններ կազմակերպելու հարցը: Ինչ վերաբերում է Իրաքը ֆեդերատիվ պետության վերածելու հեռանկարին, որը պաշտպանում են քրդերը, ապա ընդդիմադիր այլ ուժերի կողմից այդ գաղափարն առայժմ չի խրախուսվում: Չորեքշաբթի օրը կայացած համաժողովի ժամանակ, որին մասնակցել են 40 ներկայացուցիչ 20 կազմակերպություններից, Քրդստանի դեմոկրատական կուսակցության ղեկավար Մասուդ Բարզանին հայտարարել է, որ «[illegible] է ժամանակը ստեղծելու Իրաքի ժողովրդի փրկության միասնական ճակատ, եւ այսօրվա հանդիպումը կոչված է նախապատրաստելու ընդդիմադիր ուժերի կոնգրեսը»:

Ռուսաստանը սուզանավեր է վաճառում Իրանին

«Նյու Յորք թայմս» թերթը հավաստիացնում է, որ Ռուսաստանն անտեսելով ԱՄՆ-ի բազմիցս արտահայտած անհանգստությունը, շարունակում է սուզանավեր վաճառել Իրանին: Վաճառքի պայմանագիրը կնքվել էր դեռեւս ԽՍՀՄ-ի միակ նախագահ Գորբաչովի օրոք եւ կազմում է 250 մլն. դոլլար:

Հելմուտ Քոլը հերքում է, բայց...

Գերմանիայի կանցլեր Քոլը հերքել է այն լուրերը, ըստ որոնց Փարիզում Միտերանի հետ բանակցությունների ժամանակ նրանք համաձայնություն են ձեռք բերել հինգ զարգացած երկրներից (Ֆրանսիա, Գերմանիա եւ Բենիլյուքս) միավորված Եվրոպայի փոքր տարբերակ ստեղծելու ուղղությամբ: Սակայն Գերմանիայի մամուլը շարունակում է պնդել, որ այդպիսի համաձայնություն եղել է, եւ բացատրում է դա Բոննի եւ Փարիզի ձգտումով՝ ճնշում գործադրել Մեծ Բրիտանիայի ու Դանիայի վրա, որոնք փորձում են արգելակել Մաաստրիխտի համաձայնությունների իրականացման գործընթացը: Մեծ Բրիտանիայի վարչապետ Ջոն Մեյջորն իր հերթին հրաժարվել է հանրաքվե անցկացնել Մաաստրիխտի համաձայնությունների վավերացման նպատակով եւ կոչ է արել Բրիտանիայի համապատասխան մարմիններին հնարավորին չափ շուտ վավերացնել փաստաթուղթը: Մեյջորը հաղորդել է նաեւ, Եվրոպայի տնտեսական համագործակցության անդամ երկրների արտահերթ հանդիպումը տեղի կունենա Բիրմինգհեմում հոկտեմբերի 16-ին, հաղորդում է RF-1 ռադիոկայանը:

Չինաստանը մեղմ է տրամադրված

Չինաստանի պաշտոնական ներկայացուցիչը հույս է հայտնել, որ ՄԱԿ-ում Հարավսլավիայի դեմ ընդունված որոշումները զարգացում չեն ապրի, եւ վերջինիս հեռացումը ՄԱԿ-ից ժամանակավոր բնույթ կկրի: Չինաստանը կողմ է, որպեսզի նախկին Հարավսլավիայի բոլոր հանրապետությունները իրենց դեսպաններն ունենան ՄԱԿ-ում: BBC-ի ռադիոկայանը հաղորդում է, որ Անվտանգության խորհրդում նոր Հարավսլավիայի հարցի քննարկման ժամանակ Չինաստանի ներկայացուցիչը բացակայել է:

digitised by A.R.A.R.@

Ամերիկացի 3 ծովակալ պաշտոնազրկվեցին

ԱՄՆ Նահանգների ծովային ուժերի քարտուղարի պաշտոնակատար Օ'Քիֆը պաշտոնազրկեց 2 ծովակալների եւ պատրաստվում է հեռացնել 3-րդին, մեկ տարի առաջ Լաս Վեգասում խմբակային բռնաբարությունների գործի առնչությամբ: Ամերիկայում «Թեյլհուք» անունով հայտնի այդ գործում, որը պատահել էր օդաչուների համագումարի օրերին, անցյալ սեպտեմբերին, սպաները բռնաբարել են օդուժում ծառայող 28 կանանց: Ծովային ուժերի հրամանատարությունը մի տարվա ընթացքում չէր կարողացել ամբողջացնել գործի ստուգումը, որի պատճառով էլ 3 ծովակալները զրկվում են պարտականություններից:

Բրազիլիայի 2 նախարարներ հրաժարական են տալու

Բրազիլիայի էկոնոմիկայի նախարար Մորեյրան եւ արդարադատության նախարարն ու կենտրոնական բանկի տնօրենը երեկ հայտարարեցին, թե նախքան առաջիկա շաբաթ նախագահ Կոլորի հրաժարականի հարցի քննությունը խորհրդարանում, պաշտոնից ազատվելու դիմում են ներկայացնելու:

Վրաստանի ՆԳ նախարարի տեղակալը տրանսպորտի եւ դիվերսանտների մասին

Վրաստանի ներքին գործերի նախարարի տեղակալ Թենգիզ Էղիբաշվիլին «ԻՖ»-ին տված հարցազրույցում հայտնեց, թե Աբխազիայի տարածքով բեռների փոխադրման անկանոնության պատճառով Վրաստանը բեռները ստանում է Ադրբեջանի տարածքով: Այդ երթուղով են շարժվում նաեւ մարդատար գնացքները: Էղիբաշվիլու խոսքերով, դա կապված է ոչ միայն տնտեսական դժվարությունների հետ: Ներքին գործերի նախարարությունը [illegible] հսկողության կետ է ստեղծել Ադրբեջանի սահմանում, որտեղ ստուգվում են բոլոր շարժակազմերը: Սեպտեմբերին այստեղ ձերբակալվել են 12 դիվերսանտներ եւ մոտ 200 հյուսիսկովկասցիներ, որոնք չեն կարողացել պատճառաբանել իրենց այցը Վրաստան: Էղիբաշվիլին հայտնեց նաեւ, թե նախարարության ղեկավարությանն անհանգստացնում է Արեւմտյան Վրաստանի դիվերսանտների հարցը: Այժմ Փոթիից երկաթուղով Թբիլիսի եւ Հայաստան են հասցվում հացահատիկ, շաքար, այլ մթերքներ: Ամեն պահի կարելի է սպասել դիվերսիաների: «Սակայն մենք պատրաստ ենք դրանց դիմակայել, ներքին զորքերը ուժեղացված հսկողություն են սահմանել երկաթուղում: Բոլոր շարժակազմերն ուղեկցվում են ուժեղացված պահակախմբերով», ասաց Թ. Էղիբաշվիլին:

Աբխազիայում արդեն զոհվել է 189 մարդ, 823-ը վիրավորվել են

Աբխազիայի զինված հակամարտության սկզբից՝ օգոստոսի 14-ից մինչեւ սեպտեմբերի 24-ը ինքնավար հանրապետության տարածքում զոհվել է 189 մարդ, վիրավորվել՝ 823-ը: Այդ տվյալները «Ինտերֆաքս» լրատվական գործակալությանը հայտնեց Աբխազիայի առողջապահության նախարար Մերի Ջանգվելաձեն: Ներկա դրությամբ, նրա խոսքերով, աբխազական հիվանդանոցներում պառկած են 40 վիրավորներ: Մյուսներն առաջին բուժօգնությունը ստանալուց հետո տեղափոխվել են Թբիլիսիի եւ Քութաիսի ստացիոնար հիվանդանոցներ:

Սերը տիեզերքում

Միացյալ Նահանգներում արձակվել է «Էնդեվըր» տիեզերանավը: Թվում է, թե ամերիկացիների համար սա սովորական բան է: Սակայն այս թռիչքն այնքան էլ սովորական չէ, նրա շուրջը ծավալվել է աշխույժ բանավեճ: Օդագնացության եւ տիեզերական տարածության ուսումնասիրման ամերիկյան գործակալության (NASA) օրհնությամբ առաջին անգամ տիեզերք ուղարկվեց ամուսնական մի զույգ՝ տիեզերագնացներ Ջեյն Դեվիսը եւ Մարկ Լին, որոնք ամուսնացել են անցյալ տարվա սկզբին:

Անկեղծության պայմաններում ամուսիններին տեղավորելու վերաբերյալ առաջին մտադրությունն, ինչ խոսք, գայթակղիչ է: Սակայն այն պահից, երբ գործակալությունը հայտարարեց Ջեյնի եւ Մարկի առաջիկա ճանապարհորդության մասին, գործակալությունում հեռախոսազանգերը չեն դադարում: Զանգահարողների մեծամասնությունն անհանգստացած է, թե *«սերը կարող է խանգարել տիեզերքում արդյունավետ աշխատանքին»*:

Բարբարա Շվարցը՝ Լինդոն Ջոնսոնի անվան տիեզերական կենտրոնի մամլո քարտուղարը, չի հոգնում կրկնելուց.

– Հաշվի առնելով տիեզերանավում բնակվելու պայմանները, ընտանեկան զույգը դժվար թե հնարավորություն ունենա մտերիմ հարաբերությունների համար... Բացի դրանից,– ավելացնում էր նա,– Ջեյնը եւ Մարկը մենակ չեն, նրանց հետ են նաեւ երկու տիեզերագնացներ՝ Մեյ Ջեմիսոնը, որը տիեզերքում առաջին նեգրուհին է, եւ ճապոնացի Նամորու Մորին:

Մարկ Լին եւ Ջեյն Դեւիսը ծանոթացել են եւ միմյանց սիրել «Էնդեվըր»-ի թռիչքի երկարատեւ նախապատրաստման ընթացքում: Չորս տիեզերագնացների առաջադրանքի մեջ են մտնում մի շարք փորձարկումներ նոր նյութերի հետ եւ մարդու վրա անկշռության ազդեցության ուսումնասիրումը:

Մարկը եւ Ջեյնը այնքան լավ էին նախապատրաստվել թռիչքին, որ բոլոր տեսակետներից աննպատակահարմար կլիներ նրանց թռիչքից հեռացնել միայն նրա համար, որ նրանք ընտանիք են ստեղծել: Նորից եմ կրկնում, նրանք նավի վրա չեն ունենա ոչ ազատ ժամանակ, ոչ էլ տեղ, որպեսզի զբաղվեն ինչ-որ այլ բանով: Միայն նրանք, ովքեր բացարձակապես չգիտեն, թե ինչ է տիեզերագնացությունը, կարող են այդ մասին երեւակայել...

Ջեյնը եւ Մարկը թռիչքից առաջ կտրականապես հրաժարվում էին որեւէ մեկնաբանություններից: Նրանք հասկացնել են տվել, թե այնքան են զբաղված աշխատանքով, որ նույնիսկ հողի վրա ժամանակ չունեն սիրով զբաղվելու:

Թռիչքի ավարտից հետո ամերիկյան լրագրողներին առավելապես հետաքրքրում էր ամուսնական զույգի «առողջական վիճակը» եւ հատկապես այն հարցը, թե եղե՞լ են արդյոք նրանք ինտիմ հարաբերությունների մեջ տիեզերքում: Տիեզերագնաց ամուսնական զույգն իրեն վիրավորված է զգում, որ լրագրողները նույնիսկ չհետաքրքրվեցին գիտական հետազոտություններով, այլ ողջ ուշադրությունը կենտրոնացրին տիեզերքում սեքսով զբաղվելու հնարավորության վրա: Բավարարելով լրագրողների հետաքրքրությունը, թռիչքների ղեկավարը հայտարարեց, թե այդպիսի խնդիր դրված չի եղել, եւ ներկա տիեզերանավերը զուրկ են անհրաժեշտ հարմարություններից: Նա նշել է, որ սեռերի մերձեցման առաջին փորձը նախատեսվում է իրականացնել 1994 թվականին... մկների միջեւ:

Ըստ օտար մամուլի

Փողոցի բողոքը

Ես փողոցն եմ՝ քաղաքների այն հատվածը, որը նախատեսված է ամեն տեսակի երթեւեկության եւ այլ բաների համար:

Սրանք, այսպես ասած, իմ պաշտոնական ֆունկցիաներն են, որոնք կատարում եմ հնարավորություններիս սահմաններում:

Բայց այդ չէ իմ ասելիքը եւ վրդովվելուս պատճառը: Այլեւս դիմանալ չկարողանալով՝ ցանկանում եմ ի լուր ամենքի հայտնել, որ մարդիկ, օգտվելով իմ անօգնական ու փաստորեն անտեր վիճակից, աջուձախ ինձ վրա են բարդում եղած, ավելի ճիշտ չեղած սարսափելի եւ անգամ աներեւակայելի մեղքեր ու հանցանքներ:

Բանը հասել է նրան, որ իմ անունը մեծ մասամբ հոլովվում են այն ժամանակ, երբ ցանկանում են անպատվել որեւէ մեկին՝ «փողոցային» մակդիրը բավական է, որպեսզի անմիջապես պատկերվի ցինիկ, խուլիգան ու անբարոյական մի տիպ: Եւ սա այն դեպքում, երբ իմ ծառայություններից ամեն օր ավելի շա՜տ հարգարժան մարդիկ են օգտվում: Հավանաբար շատերին է հայտնի, որ հայհոյանքները գռեհկության տարբեր աստիճանների են լինում: Հարց է առաջանում, թե ինչո՞ւ դրանցից ամենաքուռները «փողոցային են» կոչվում, երբ դրանք հիմնականում պատերի ներսում են հնչում: Ես, որ սրանք էլ, չեմ կարողանում հասկանալ:

Ավելին, վիճակն այնպիսին է դարձել, որ սովորական, հանգիստ զրույցը սկսվել է համարվել հատուկ «շենքային» ոճ՝ եթե որեւէ մեկը կոպիտ է խոսում կամ ձայնը մի փոքր բարձրացնում է, ապա նրան անմիջապես զգուշացնում են. *«Փողոցում չես, հանգիստ խոսիր»*:

Ակումբներ են բացում, մարզադահլիճներ կառուցում... Ի՞նչ եք կարծում, ի՞նչ նպատակների համար: Որքան էլ տարօրինակ հնչի, պարզվում է, որ դրանց հիմնական խնդիրն իմ ազդեցությունից երեխաներին կտրելն է: Քանի որ, ինչպես մեծահասակներն են որոշել, անչափահասների հանցանքներ կատարելու պատճառը ես եմ: Այսպիսի մեղադրանքներից չգիտես լա՞ց լինես, թե՞ ծիծաղես:

Հոգետանջ այս վիճակում հաճախ եմ մտածում, եթե ես չլինեի, ապա մարդիկ ո՞ւմ վրա պետք է գցեին իրենց թերությունները եւ գլուխները պրծացնեին պատասխանատվությունից: Բայց դա առաջ էր: Իսկ այժմ, երբ ճշմարտությունն ասելու ժամանակներն են եկել, ու էլ ոչ ոք չի ուզում մնալ ճնշված վիճակում, վճռականորեն

Հայտարարում եմ.

Եթե մարդիկ այսուհետեւ չդադարեն սեւացնել ու պարսավել ինձ, ապա մեկընդմիշտ կհեռանամ բնակավայրերից, ու ոնց ուզում եք ապրեք. կուզեք տանիքների վրայով, կուզեք գետնի տակով... Սա իմ վերջնական որոշումն է:

Փողոցի բողոքը գրի առավ
ՀՈՎՍԵՓ ՎԱՆՈՒՆՑ

Ոտքերը

Երեկ տեսա կարճ ոտքերով մեկին: Հարցրի.

– Դու հո սո՞ւտը չես: (Հիշելով ժողովրդական առածը՝ «Ստի ոտքերը կարճ են»):

Դառը ժպտալով կարճոտը պատասխանեց.

– Չէ, ճիշտն եմ, ոտքերս վերմակիս չափով չերկարեցի, դուրս եկան, կարճեցին:

– Ի՞նչ,– զարմացա,– գիտեինք ճշտի գլուխն են կտրում:

– Չէ, եղբայր,– քմծիծաղով ասաց կարճոտը,– հիմա ոտքերն են կտրում, որ չտարբերվի ստից: Չե՞ս տեսնում ինչպես են խառնվել ճիշտ ու սուտ:

ԷԴՎԱՐԴ ՄԻԼԻՏՈՆՅԱՆ

Մեջընդմեջ ժպտահարույց մտքեր

❖ Մարդ կա՝ ապրում է քննադատելու համար, մարդ էլ կա, որ քննադատում է ապրելու համար:

❖ Դոլլարի թանկանալը ոչ այնքան նրա շնորհիվ է, որքան ռուբլու անշնորհքությունը:

❖ Սոցիալիզմը հարբածներին զրկում էր փողոցում փռվելու ազատությունից: Հարկ է բարձր գնահատել ներկա իրավակարգի ժողովրդասիրական [illegible]:

❖ Մարդ պետք է շատ ամուսնանա, որ ալիմենտից շատ ազատվի:

❖ Ուրիշներին հարկադրում են չարիք գործել՝ դժոխքի բնակչության աճն ապահովելու համար:

❖ Առաջարկություն կա հացի ճգնաժամն արտահանել Գերմանիա եւ ուրիշ հյուսիսային երկրներ, որտեղ հաց քիչ են օգտագործում:

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Վահանյանը շախմատային ազգանուն է

Շախմատի միջազգային ֆեդերացիան (ՖԻԴԵ) հրապարակել է աշխարհի շախմատիստների անհատական նոր գործակիցները, որոնք ուժի մեջ կլինեն մինչեւ 1992 թ. դեկտեմբերի 31-ը:

Առաջին անգամ ՖԻԴԵ-ի ցուցակներում Հայաստանի շախմատիստները առանձնացված են որպես ինքնիշխան պետության ներկայացուցիչներ: Այժմ միջազգային գործակիցներ ունեն 40 հայաստանցիներ (31 տղամարդ եւ 9 կին):

Ընդունված է 2600 եւ բարձր ցուցանիշ ունեցողներին համարել բարձրագույն կարգի գրոսմայստերներ: Նման արդյունքներով կարող են հպարտանալ մեր երկու առաջատարները՝ Ռաֆայել Վահանյանը (30-31-րդ տեղերը աշխարհում) եւ Վլադիմիր Հակոբյանը (42-46-րդ):

Ձեր ուշադրությանն ենք ներկայացնում Հայաստանի 12 ուժեղագույն շախմատիստների եւ 6 լավագույն շախմատիստուհիների անհատական գործակիցները:

Տղամարդիկ

1.	Ռ. Վահանյան	2615
2.	Վ. Հակոբյան	2600
3.	Ս. Լպուտյան	2585
4.	Ա. Մինասյան	2530
5.	Ա. Անաստասյան	2490
6.	Ս. Խաչիյան	2465
7-8.	Ս. Գալդունց	2460
7-8.	Ա. Պետրոսյան	2460
9.	Լ. Յոլյան	2440
10.	Կ. Մովսիսյան	2435
11-12.	Է. Մնացականյան	2405
11-12.	Տ. Նալբանդյան	2405

Կանայք

1.	Ի. Վահանյան	2230
2.	Լ. Ասլանյան	2210
3.	Ն. Կարակաշյան	2200
4.	Ն. Եղիազարյան	2170
5.	Է. Դանիելյան	2150
6.	Է. Խալաֆյան	2105

Ընթերցողները հավանաբար մի փոքր կզարմանան, որ եւ տղամարդկանց, եւ կանանց ցուցակների առաջին տողերում նույն ազգանունն է: Այո, Իրինա Վահանյանը (օրիորդական ազգանունը՝ Եուսյանովա) իր հանրածանոթ ամուսնու նման՝ ցանկություն է հայտնել այսուհետեւ պաշտպանել Հայաստանի մարզական պատիվը: Ու թեեւ երեխաներին խնամելու պատճառով վերջին շրջանում նա ակտիվորեն հանդես չի եկել մրցումներում, բայց պետք է հուսալ, որ փորձված եւ ուժեղ միջազգային վարպետի ամենամեծ հաջողությունները Հայաստանի դրոշի տակ դեռ առջեւում են:

Իսկ նման հմուտ շախմատիստուհի մեր հանրապետությանը շատ է պետք: Թեկուզեւ այն պատճառով, որ Հայաստանի օլիմպիական հավաքականի չորս անդամներից մեկը՝ Նարինե Կարակաշյանը, մի քանի շաբաթ առաջ որոշեց ընտանիք կազմել եւ իր արտասահմանցի փեսացուի հետ բնակության մեկնեց ԱՄՆ:

ԳԱԳԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Հրավեր Մոլդովայի հավաքականին

Նոր կազմավորվող ֆուտբոլի Հայաստանի Հանրապետության ազգային հավաքականը գլխավոր մարզիչ Էդուարդ Մարգարովի ղեկավարությամբ իր առաջին ստուգողական հանդիպումը մտադիր է անցկացնել նոյեմբերի 14-ին, Երեւանում:

Այդ առիթով հրավեր է ուղարկվել Մոլդովայի հավաքականին, որի հետ նախնական պայմանավորվածություն է եղել: ■

Սամբո. Տղամարդկանց թիմը հրաժարվեց աշխարհի գավաթի խաղարկությունից

Ալմա-Աթայում ընթացքի մեջ է սամբո ըմբշամարտի աշխարհի գավաթի խաղարկությունը: Կանանց մրցաշարին մասնակցում է նաեւ Հայաստանի հավաքականը, որի կազմում են աղջիկների աշխարհի անցյալ տարվա չեմպիոնուհի Գոհար Գրիգորյանը (Արտաշատ), աղջիկների Եվրոպայի այս տարվա չեմպիոնուհի Զոյա Խաչատրյանը (Երեւան), Եվրոպա-92-ի մրցանակակիր Օֆելյա Ստեփանյուկը (Գյումրի) եւ ուրիշներ: Հավաքականի ավագ մարզիչն է Թորգոմ Շահբազյանը: Հայաստանի հավաքականը մրցաշարը վատ չի սկսել:

Աշխարհի գավաթի խաղարկությունում բացակայում է տղամարդկանց մեր հավաքականը: Այդ այն դեպքում, երբ ունենք այնպիսի տիտղոսակիր սամբիստներ, ինչպիսիք են աշխարհի քառակի չեմպիոն Գագիկ Ղազարյանը, աշխարհի եւ Եվրոպայի չեմպիոն Հովհաննես Մանուկյանը, երիտասարդների աշխարհի ու Եվրոպայի այս տարվա չեմպիոն Վարդան Ոսկանյանը եւ ուրիշներ: Ինչ խոսք, ցանկության դեպքում միշտ էլ պատճառաբանություններ կգտնվեն, սակայն կարելի է չկասկածել, որ եթե աշխարհի գավաթի խաղարկությունն Ալմա-Աթայի փոխարեն անցկացվեր որեւէ եվրոպական երկրում, ապա ամեն ինչ կարվեր մասնակցելու համար: ■

Բաժինը վարում է Սուրեն ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Ասքաջյանի գործում դեռեւս մշուշ կամ գործադուլ, որն այդպես էլ չկայացավ

Հայաստանի պետական ավիաընկերության նախկին նախագահ եւ ավիացիայի գլխավոր վարչության պետի պաշտոնակատար Դմիտրի Ասքաջյանի եւ նրա տեղակալների ձերբակալությունից անցել է 15 օր, սակայն մինչեւ օրս հետաքննության ընթացքի մասին որեւէ պաշտոնական հաղորդագրություն չի եղել: Երեկ ԱԻՄ-ի կենտրոնական գրասենյակում տեղի ունեցավ ավիացիայի գլխավոր վարչության ներկայացուցիչների ճամուլի ասուլիսը, ուր վարչության համակարգող խորհրդի նախագահ Վլադիմիր Պողոսյանը եւ նրա գործընկերները լրագրողներին ներկայացրին իրենց կոլեկտիվի պահանջները:

Պարզվում է, նախօրեին ավիացիայի գլխավոր վարչության կոլեկտիվի ընդհանուր ժողովը որոշել է սեպտեմբերի 25-ին ժամը 12-ից սկսել նախազգուշական 24-ժամյա գործադուլ, պահանջելով ազատել Դ. Ասքաջյանին եւ նրա տեղակալներին: Ելույթ ունեցողները պնդեցին, թե մինչեւ օրս չի հաստատվել վարչության նախկին պետին ներկայացված մեղադրանքը, այն է՝ պաշտոնասար դիրքի չարաշահում, իր 39 աշխատակիցներին հեռացնելու պատճառաբանությամբ:

Վարչության հավկատար եղենա Կարապետյանն անդրադարձավ ֆինանսական վիճակին, նշելով, որ ֆինանսական մարմինների կողմից կատարված ստուգումներից հետո ոչ մի խախտում չի արձանագրվել: Նա հայտնեց, թե իբր իրենք Հայաստանի ամերիկյան դեսպանատնից ստացել են մի փաստաթուղթ, որտեղ նշված է, թե ավիավարչության նախկին պետերից մեկի՝ Նազարյանի ստորագրությամբ Փարիզի բանկերից մեկում կա 45 հազար դոլարի անդորրագիր:

Ասուլիսում խոսվեց նաեւ օդանավակայանի անվտանգության ծառայության մասին: Երախտավանի սահմանապահ ուղեկալում արդեն երկու տարի ծառայող մարտիկներից մեկը նշեց, թե 25 օր աշխատել է այդ ծառայությունում եւ իր գործընկերների կողմից ոչ մի կոպիտ խախտում չի նկատել:

Անաչառության կոչեր եղան նաեւ լրագրողներին հասցեին: Վերջում, երբ արդեն ժամը 12-ն էր եւ պետք է սկսվեր նախորդ օրը հայտարարված գործադուլը, ավիաընկերության ներկայացուցիչները հայտարարեցին, թե կրկին ժողով պետք է անեն եւ որոշեն, թե երբ սկսեն գործադուլը: Իսկ մինչ այդ նրանք ակնկալում են ստանալ այն-նամակի պատասխանը, որն ուղարկել են ՀՀ նախագահին, վարչապետին եւ ներքին գործերի նախարարին:

Մենք փորձեցինք պարզել նաեւ պաշտոնական դիրքորոշումը, բայց Հայաստանի գլխավոր դատախազ Արտավազդ Գեւորգյանը երեկ ողջ օրը զբաղված էր, եւ մեզ չհաջողվեց նրանից լրացուցիչ բացատրություններ ստանալ:

ՅԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Լեռնային Ղարաբաղը երկխոսության պատրաստակամություն է հայտնել

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը պատրաստ է շարունակել երկխոսությունը բոլոր շահագրգիռ կողմերի հետ՝ շրջանում արյունահեղությունը դադարեցնելու նպատակով, չնայած այն բանին, որ Հռոմի բանակցությունները փակուղի են մտել: Այդ մասին «ԻՖ»-ի թղթակցին հայտնեց Հռոմի բանակցություններում ԼՂՀ պատվիրակության ղեկավար, հանրապետության փոխվարչապետ Բորիս Առուշանյանը:

Նրա կարծիքով, չնայած շուշափելի արդյունքների բացակայությանը, Հռոմի հանդիպումներին իր մասնակցությամբ Ղարաբաղի պատվիրակությունը հասել է այն բանին, որ Ադրբեջանի պատվիրակներին *«չի հաջողվել հայկական կողմի վրա բարդել շրջանում լարվածության անցի ողջ պատասխանատվությունը»:* ԼՂՀ-ն, նրա խոսքերով *«պատրաստ է քննարկել ցանկացած հարցեր, որոնցից հատկապես միջազգային երաշխիքներ ստանա իր քաղաքացիների անվտանգության համար»:*

«Քսան տարի անց»

Այսպես կարելի է անվանել այն ցուցահանդեսը, որ երեկ բացվեց Հայաստանի արդի արվեստի թանգարանում: Հիշում եմ, 1972-ին էր, երբ մայրաքաղաքի կենտրոնական մասում գտնվող համարավես սրահներից մեկում բացվեց արվեստի այդ օջախը:

Այո, շատ բան է փոխվել այդ տարիների ընթացքում կյանքում, գեղարվեստում: Չի փոխվել միայն թանգարանի հիմնադիր-տնօրեն Հենրիկ Իգիթյանի մոտեցումը իր գործին: Թե՛ այն ժամանակ, թե՛ հիմա նա շարունակում է որոնել, գտնել ու ցուցադրել երիտասարդ, ինքնատիպ նկարիչների:

Նուրբ ու պարզ ճաշակով կազմած ներկա ցուցադրանքը հատկորոշվում է նրանով, որ այստեղ չկա քսան տարի առաջ ցուցադրված ոչ մի նկարչի գործ: Չես գտնի Մինաս Ավետիսյանի եւ Հովսեփ Կարալյանի, Հարություն Կալենցի եւ Վրույր Գալստյանի, Մարտին Պետրոսյանի եւ Հակոբ Հակոբյանի, Գառզուի, Ժանսեմի եւ այլոց՝ բոլորիս արդեն սիրելի դարձած ստեղծագործությունները:

Դրանք այսօրվա ցուցադրանքի հետ միասին ավելի համընդգրկուն կներկայացնեին նույնմբերին, երբ ավարտվեն թանգարանի նոր մասնաշենքի վերանորոգման աշխատանքները:

«Կարծում եմ՝ չենք հիասթափեցնի մեր այցելուներին», ցուցահանդեսի բացման առիթով ասաց Հ. Իգիթյանը: Ներկայացված են լրիվ նոր անուններ իրենց նոր աշխատանքներով, ընդ որում՝ ոչ միայն Երեւանից: Սա նշանակում է, որ թանգարանը հավատարիմ է մնում իր բուն նպատակին՝ մշտապես ներկայացնել մեր արվեստի արդի ուղղությունները, նրա ժամանակակից վիճակը: Նայելով այս ցուցադրանքը՝ կարելի է պարզորոշ պատկերացում կազմել մեր կերպարվեստում կատարված փոփոխությունների եւ զարգացման միտումների մասին: Չնայած առօրյա կյանքի դժվարություններին, նոր հերթափոխ է գալիս մեր արվեստ, ստեղծագործ նոր սերունդ՝ բերելով բարմ շիք մեր գեղարվեստական իրականություն, գեղագիտական նոր մտածողություն:

ԼԵՎՈՆ ԼԱՃԻԿՅԱՆ

Ադրբեջան. Խաղաղություն միմիայն ԵԱՀԽ-ի շրջանակներում

Արցախին քաղաքականության հարցերով Ադրբեջանի նախագահի օգնական Վաֆա Գյուլիզադեն, խոսելով Սոչիի համաձայնագրի մասին նշեց, թե Ադրբեջանի ղեկավարության եւ նախագահի դիրքորոշումը հանգում է նրան, թե խնդրի կարգավորման հարցը պետք է լուծվի *«միայն ԵԱՀԽ շրջանակներում»:* Նրա խոսքերով, *«կրակի դադարեցումը հնարավոր է միայն համաձայնության հսկողության մեխանիզմների մշակման դեպքում, որոնք դեռեւս չկան»:*

Վաֆա Գյուլիզադեն հինգշաբթի օրը Բաքվում իր ելույթում նշեց, որ Ադրբեջանի ղեկավարության կարծիքով, խաղաղարար ուժերը կարող են տեղադրվել *«միայն Հայաստանի եւ Ադրբեջանի սահմանների երկայնքով եւ դրանք կարող են լինել միայն ԵԱՀԽ-ի ուժերը»:* ■

«Արամ Խաչատրյան» Մեծ Համերգասրահ

68-ՐԴ ՀԱՄԵՐԳԱՇՐՋԱՆ

4485-4486 Հայոց Թվական

Հայաստանի Ֆիլհարմոնիկ նվագախումբ

Գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր՝ ԼՈՐԻՍ ՃԳՆԱՎՈՐՅԱՆ

Համերգաշրջանի հովանավորն է Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միությունը

2 հոկտեմբեր

ՆՎԻՐՎՈՒՄ Է ՎԻԼՅԱՄ ՍԱՐՈՅԱՆԻ ՀԻՇԱՏԱԿԻՆ

Արամ Խաչատրյան.

Սյուիտ «Գայանե» բալետից

Ֆելիքս Մենդելսոն.

Կոնցերտ ջութակի եւ նվագախմբի համար (Վիկտոր Խաչատրյան)

Պյոտր Չայկովսկի.

Սիմֆոնիա թիվ 4

Դիրիժոր՝ Ջորջ Փեհլեւանյան (ԱՄՆ)

Սկիզբը՝ ժամը 19.30-ին:

Տոմսերը վաճառվում են «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահի տոմսարկղում, ամեն օր ժամը 11-18-ը:

Եթե ուզում եք լավ տեսնել

«Օգնություն» կենտրոնը կազմակերպում է տեսողության լավացման կուրսեր՝ առանց ակնոցների եւ դեղամիջոցների օգտագործման (ըստ ամերիկյան հայտնի ակնաբույժ Ուիլյամ Բեյթսի մեթոդի):

Փորձառու մասնագետները կարճ ժամկետում խոստանում են զգալի արդյունքներ:

Զանգահարել՝ 34-09-61, 61-61-95, 48-09-26 (ժամը 17.00-22.00):

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՏԻՍՏ ՀՐԱՉՅԱ ՂԱՓԼԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Սեպտեմբերի 19-ին 25-րդ Թատերաշրջանի բացում

Սեպտեմբեր 30

Մ. ՖՈՐ

Սատանայի խաղեր

Թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար
ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ ԱՐՄԵՆ ԽԱՆԴԻԿՅԱՆ

Տոմսերը վաճառվում են, քննունվում են կոլեկտիվ հայտեր, տոմսարկղը բաց է ամեն օր ժամը 10-ից 19-ը:

Հեռախոս 52-47-23

Ներկայացումների սկիզբը՝ ժամը 18:30-ին

Ավիատոմսերի նոր գները

ՀՀ օդային հաղորդակցության կենտրոնական գործակալության պետի տեղակալ Յովի. Բաղդիկյանը հայտնեց, որ առաջիկա հոկտեմբերի 4-ից սահմանվելու են նոր գներ, որոնք ունեն հետեւյալ արժեքներն ըստ քաղաքների.

Երեւան-Մոսկվա 4200 ռ.	Երեւան-Տաշքենդ 4700 ռ.
Երեւան-Անապա 3050 ռ.	Երեւան-Խարկով 3700 ռ.
Երեւան-Աշխաբադ 3500 ռ.	Երեւան-Տալլին 5100 ռ.
Երեւան-Աստրախան 3200 ռ.	Երեւան-Իվանո-Ֆրանկովսկ 4700 ռ.
Երեւան-Վոլգոգրադ 3300 ռ.	Երեւան-Նալչիկ 2150 ռ.
Երեւան-Վորոնեժ 3750 ռ.	Երեւան-Ստավրոպոլ 2400 ռ.
Երեւան-Դնեպրոպետրովսկ 3550 ռ.	Երեւան-Սուխումի 2300 ռ.
Երեւան-Դոնեցկ 3400 ռ.	Երեւան-Թբիլիսի 1850 ռ.
Երեւան-Զապորոժյե 3550 ռ.	Երեւան-Վլադիկավկազ 2400 ռ.
Երեւան-Կիեւ 4300 ռ.	Երեւան-Բաթում 2250 ռ.
Երեւան-Կրասնոդար 2800 ռ.	Երեւան-Կրիվոյ Ռոգ 3550 ռ.
Երեւան-Սամարա 4550 ռ.	Երեւան-Գրոզնի 2600 ռ.
Երեւան-Սանկտ-Պետերբուրգ 5450 ռ.	Երեւան-Մախաչկալա 2750 ռ.
Երեւան-Լվով 4800 ռ.	Երեւան-Կրասնովոդսկ 2800 ռ.
Երեւան-Մինվոդի 2300 ռ.	Երեւան-Կաունաս 4600 ռ.
Երեւան-Մինսկ 4300 ռ.	Երեւան-Շեւչենկո 2950 ռ.
Երեւան-Նովոսիբիրսկ 5700 ռ.	Գյումրի-Մոսկվա 4000 ռ.
Երեւան-Օդեսա 3750 ռ.	Գյումրի-Սանկտ-Պետերբուրգ 5700 ռ.
Երեւան-Օմսկ 5100 ռ.	Գյումրի-Մինվոդի 2400 ռ.
Երեւան-Ռոստով 3150 ռ.	Գյումրի-Ռոստով 3350 ռ.
Երեւան-Եկատերինբուրգ 4950 ռ.	Գյումրի-Կիեւ 4400 ռ.
Երեւան-Սիմֆերոպոլ 3400 ռ.	Գյումրի-Կրասնոդար 2750 ռ.
Երեւան-Սոչի 2400 ռ.	Գյումրի-Սամարա 4450 ռ.

Լուրեր Չկաք

Նոր տրանսկովկասյանը

Վրաստանի ղեկավարությունը քննարկում է ավտոմայրուղու նախագիծը, որը կկապի Վրաստանի սեւծովյան նավահանգիստները Կասպից ծովի եւ Իրանի հետ: Այդ մասին Վրաստանի հեռուստատեսությանը տված հարցազրույցում հաղորդեց վարչապետ Թենգիզ Սիգուան: Նախագիծն ստեղծվում է եվրոպայի պաշտոնական կառուցվածքների հովանու տակ: Այդ մասին որոշում է ընդունվել Ստրասբուրգում տեղի ունեցած եվրախորհրդարանի նիստում: Նախատեսվում է, որ ավտոմայրուղին կդառնա եվրոպայից Ասիա ամենակարճ ճանապարհը: Փոթի նավահանգիստը, որի վերակառուցումը նույնպես նախատեսվում է նախագծով, կապված կլինի Պարսից ծոցի հետ: Թ. Սիգուայի խոսքերով, նավահանգստի վերակառուցման համար կպահանջվի 500 հազար էկյու: Թենգիզ Սիգուան հաղորդեց նաեւ, որ Վրաստանի ղեկավարությունն ունի Վրաստանի ներսում տրանսպորտային խնդիրների լուծման նախագիծը, որի իրականացման համար եվրոպական կառուցվածքները կտրամադրեն 200 հազար էկյու: ■

Մարկուս Վոլֆին 15 տարի

Արեւելյան Գերմանիայի հետախուզության նախկին պետին՝ նշանավոր լրտեսապետ Մարկուս Վոլֆին սպառնում է 15 տարվա բանտարկություն, եթե գերմանական դատարանը հաստատի 1953-1986 թթ.-ի ընթացքում Արեւմտյան Գերմանիայի դեմ նրա լրտեսական գործունեությունը, որը դատախազությունը բնութագրել է որպես դավաճանություն հայրենիքի դեմ: ■

Կորպուսը Հայաստանում

Միացյալ Նահանգների պետքարտուղարությունից քաղելով լուրը, ԱՅԴ-ն հաղորդում է, որ Վաշինգտոնում խաղաղության կորպուսի տնօրեն Էլեն Չաոն եւ Հայաստանի փոխվարչապետ Հրանտ Բագրատյանը ստորագրեցին մի պայմանագիր, ըստ որի հաստատվում է Հայաստանում խաղաղության կորպուսի առաջին ծրագիրը: Խաղաղության կորպուսի կամավորների առաջին խումբը կժամանի Հայաստան դեկտեմբերին: ■

Ուղղում

Մեր թերթի սեպտեմբերի 19-ի համարի 2-րդ էջում, «Գլածորում դասերն սկսվել են, բայց կրկին ռազմագիտություն չեն անցնում» նյութի մեջ, հենց սկզբում թույլ է տրվել անճշտություն. «Նախկին Շահումյանի անվան դպրոցի շենքում մի կերտ ծլարած...» եւ այլն: Երկու օր առաջ մեզ զանգահարեց այդ դպրոցի տնօրենը եւ հայտնեց, որ դպրոցը «այժմ էլ կոչվում է Շահումյանի անունով եւ կանոնավոր գործում է»: ■

Լուրերը Interfax-ի «Մնարի», «Նոյյան տապանի» եւ մեր թղթակիցների

Ազգ

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ «Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխավոր խմբագիր ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Խմբագիր ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Խմբագիր ՅԱՄԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

52.16.35 գլխ. խմբ.
53.18.41 խմբագիր
56.28.63 տնօրէն

Apple® Macintosh® համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի

Azg Daily, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010

Editor H. AVEDIKIAN

ՀՀ Նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» ... Երեւան-23, Արշակունեաց 2

...նեցման թիւ 65 Տպաքանակ 20 000 Ստորագրուած է տպագրութեան 25.09.1992

Դասիչ 69149 Պատուէր 1550

digitised by A.R.A.R.@